

Influence of Financial Backgrounds on the Innovative Behavior of Accounting Students: The Mediating Role of Entrepreneurial Spirit and the Moderating Role of Creativity

Leila Haji Abolzadeh¹, Nasim Shahmoradi^{2*}

Received: 2025/07/17

Accepted: 2025/10/19

Research Paper

Abstract

In today's competitive and dynamic environment, innovation is vital for advancement in professions such as accounting. This study was conducted to investigate the effect of financial backgrounds on the innovative behavior of accounting students and examined the mediating role of entrepreneurial spirit and the moderating role of creativity. The statistical population of the study included all accounting students in Yazd Province. Data was collected using a standard questionnaire across four dimensions, and a sample of 195 individuals was selected through convenience sampling. Data analysis was performed using structural equation modeling with Smart PLS software. The findings indicate that financial backgrounds have a positive and significant effect on innovative behavior, and this relationship is strengthened by the mediating role of entrepreneurial spirit. In contrast, creativity negatively moderates the relationship between financial backgrounds and entrepreneurial spirit but does not influence the path between entrepreneurial spirit and innovative behavior. Based on these results, it can be concluded that combining financial backgrounds with entrepreneurial spirit among accounting students provides a suitable platform for the development of innovative behaviors. Such an approach enhances the readiness of future accountants to face emerging developments and technologies, contributing to the progress and excellence of the accounting profession.

Keywords: Financial backgrounds, innovative behavior, creativity, entrepreneurial spirit.

JEL Classification: G53, O31, M41

Background and Purpose: In today's dynamic, competitive environment, innovation is a vital driver of professional development, particularly in accounting. Universities and higher education institutions face increasing pressure to cultivate students with creative, innovative, and entrepreneurial capabilities. A key factor shaping students' innovative behavior is their financial background. Financial literacy, economic experience, and accurate understanding of financial concepts can influence decision-making, risk tolerance, problem-solving skills, and

1. Department of Accounting, Ya. C., Islamic Azad University, Yazd, Iran. (leila.hajiabolzadeh@iau.ir)

2. Department of Accounting, Ya. C., Islamic Azad University, Yazd, Iran. (Corresponding Author)
(Email: nasim.shahmoradi@iau.ac.ir)

creative thinking. These capabilities are crucial for fostering innovative behavior in academic and professional settings. Although several studies have examined financial literacy, creativity, or entrepreneurial orientation separately, few have analyzed these variables within an integrated structural model. In the Iranian educational and cultural context, a research gap persists regarding how financial backgrounds affect innovative behavior directly and indirectly (through entrepreneurial orientation) and how creativity moderates these relationships. This study addresses that gap by proposing and testing a conceptual model that incorporates the direct, mediating, and moderating effects of these variables on the innovative behavior of accounting students in Iran.

Methodology: This study adopts a positivist stance and a quantitative, deductive design. It is applied in nature and uses a descriptive-survey method for data collection. The statistical population comprises accounting students in Yazd Province, Iran. Using the Cochran formula, a sample of 200 students was selected via convenience sampling, of which 195 valid responses were retained for analysis. Data were collected with a structured questionnaire containing two sections: demographic information and items on the research variables. Measurement scales were drawn from established sources: innovative behavior (18 items) and financial background (11 items) from Manzi-Puertas et al. (2024); entrepreneurial orientation (10 items) based on the same source; and creativity (15 items) from Zhang and Zhou (2014). Responses were recorded on a five-point Likert scale. Data analysis employed structural equation modeling (SEM) using SmartPLS. Measurement validity was examined via confirmatory factor analysis (CFA), reliability (Cronbach's alpha, composite reliability), and convergent and discriminant validity tests (average variance extracted [AVE], Fornell–Larcker, heterotrait–monotrait ratio [HTMT]). The structural model was evaluated using path coefficients, t -values, R^2 , effect sizes (f^2), and overall fit indices (standardized root mean square residual [SRMR], normed fit index [NFI], and goodness-of-fit [GOF]).

Findings: All constructs showed acceptable reliability and validity, and the structural model demonstrated good overall fit. Financial background had a statistically significant, positive effect on both students' entrepreneurial orientation and their innovative behavior. Entrepreneurial orientation also positively influenced innovative behavior and partially mediated the link between financial background and innovation. Thus, students with stronger financial literacy and experience tended to report higher entrepreneurial orientation, which in turn supported innovative behavior. An unexpected result was the negative moderating effect of creativity on the relationship between financial background and entrepreneurial orientation; among students with higher creativity, the positive impact of financial background on entrepreneurial orientation was weaker. The moderating role of creativity between entrepreneurial orientation and innovative behavior was not significant. Overall, the model explained approximately 47% of the variance in innovative behavior and 48% in entrepreneurial orientation, indicating satisfactory explanatory power.

Discussion: The findings demonstrate the role of students' financial background in strengthening both entrepreneurial orientation and innovative behavior. Prior exposure to financial management, budgeting, and economic decision-making appears to cultivate analytical thinking, calibrated risk-taking, and opportunity recognition. These competencies not only directly stimulate innovation but also foster an entrepreneurial mindset that, in turn, reinforces innovative actions. Notably, creativity negatively moderates the link between financial background and entrepreneurial orientation. This pattern suggests that highly creative individuals may rely more on abstract thinking, idealistic planning, or non-practical ideation, which can weaken action-oriented entrepreneurial behaviors shaped by financial experience. It points to the need to channel creativity into goal-directed, practical activities

that align with entrepreneurial realities. The non-significant moderating role of creativity between entrepreneurial orientation and innovative behavior further implies that, while creativity is critical for idea generation, its influence may be less direct during execution. Accordingly, integrating creativity-focused interventions with pragmatic training in financial and entrepreneurial domains is warranted. These results carry implications for educational policymakers and curriculum designers. Emphasizing practical financial education, real-world entrepreneurial experiences, and structured creativity programs can equip students with a balanced skill set for innovation and entrepreneurial success. Higher education institutions should adopt experiential learning strategies, include financial management modules, and create opportunities for applied innovation to prepare future-ready graduates in accountin

Keywords: Financial backgrounds, innovative behavior, creativity, entrepreneurial spirit.

JEL Classification: G53, O31, M41

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by [Islamic Azad University, Isfahan \(Khorasgan\) Branch](#). This article is an open access article licensed under the [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#)

تأثیر پیش‌زمینه‌های مالی بر رفتار نوآورانه دانشجویان حسابداری: نقش میانجی روحیه کارآفرینانه و نقش تعدیلگر خلاقیت

لیلا حاجی ابولزاده^۱، نسیم شاه‌مرادی^۲*

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۲۷

چکیده

در محیط رقابتی و پویای امروز، نوآوری برای پیشرفت در حرفه‌هایی نظیر حسابداری امری حیاتی تلقی می‌شود. پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر پیش‌زمینه‌های مالی بر رفتار نوآورانه دانشجویان حسابداری انجام شده و نقش میانجی روحیه کارآفرینانه و نقش تعدیلگر خلاقیت را نیز بررسی کرده است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان حسابداری استان یزد می‌باشد. داده‌ها با استفاده از یک پرسش‌نامه استاندارد در چهار بعد گردآوری شد و نمونه‌ای متشکل از ۱۹۵ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب گردید. تحلیل داده‌ها از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS صورت پذیرفت. یافته‌ها گویای آن است که پیش‌زمینه‌های مالی تأثیر مثبت و معناداری بر رفتار نوآورانه دارند و این رابطه از طریق نقش میانجی روحیه کارآفرینانه تقویت می‌شود. در مقابل، خلاقیت رابطه میان پیش‌زمینه‌های مالی و روحیه کارآفرینانه را به‌صورت منفی تعدیل می‌کند، اما در مسیر میان روحیه کارآفرینانه و رفتار نوآورانه نقشی ایفا نمی‌کند. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت تلفیق پیش‌زمینه‌های مالی با روحیه کارآفرینانه در میان دانشجویان حسابداری، بستر مناسبی برای شکل‌گیری رفتارهای نوآورانه فراهم می‌سازد. چنین رویکردی آمادگی حسابداران آینده را در مواجهه با تغییرات و فناوری‌های جدید افزایش داده و موجب رشد و اعتلای حرفه حسابداری می‌شود.

کلیدواژه: پیش‌زمینه‌های مالی، رفتار نوآورانه، خلاقیت، روحیه کارآفرینانه

طبقه‌بندی موضوعی: G53, O31, M41

۱. گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران. (deila.hajabolzadeh@iau.ir).

۲. گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران. (نویسنده مسئول) (nasim.shahmoradi@iau.ac.ir).

مقدمه

در سال‌های اخیر، آموزش عالی با چالش‌های جدی برای پرورش نیروی انسانی خلاق، نوآور و آماده ورود به بازارهای رقابتی مواجه بوده است. در این میان، یکی از عوامل مهم در شکل‌گیری رفتار نوآورانه، پیش‌زمینه‌های مالی دانشجویان است؛ عاملی که با ابعاد روان‌شناختی، شناختی و اجتماعی رفتار افراد پیوند می‌خورد (شیائو و اونیل^۱، ۲۰۱۶). دانشجویانی که از سطح مناسبی از سواد مالی، تجربه اقتصادی و درک درست از مفاهیم مالی برخوردارند، در موقعیت‌های تصمیم‌گیری، عملکرد بهتری دارند و آمادگی بیشتری برای پذیرش ریسک، حل مسئله و خلاقیت از خود نشان می‌دهند (لوساردی^۲، ۲۰۱۹). این موضوع در رشته حسابداری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ماهیت حرفه حسابداری بر پایه دقت، انضباط و تبعیت از استانداردها و قوانین استوار است و اغلب بر کاهش ریسک تأکید دارد. چنین ویژگی‌هایی گرچه برای اعتبار و اعتمادپذیری حرفه ضروری‌اند، اما می‌توانند زمینه بروز رفتارهای خلاقانه و کارآفرینانه را محدود کنند. با این حال، در ادامه تحولات کنونی و گسترش فناوری‌های مالی از حسابداران انتظار می‌رود فراتر از گزارشگری و تحلیل داده‌ها، در طراحی راهکارهای نوین مالی و ارائه خدمات خلاقانه نقش‌آفرینی کنند. براین اساس، حسابداری که گرایش بیشتری به ریسک دارند، احتمال بیشتری دارد نوآوری را در فرایندها و خدمات خود به کار گیرند (کاولینگ و همکاران^۳، ۲۰۲۵). رفتار نوآورانه به‌عنوان یک متغیر رفتاری پیچیده، به توانایی افراد برای تولید، پذیرش و اجرای ایده‌های جدید اشاره دارد. در محیط‌های آموزشی، این رفتار نقش حیاتی در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای، رشد فردی و موفقیت شغلی آینده دارد (اندرسون و همکاران^۴، ۲۰۱۴). با این حال، بروز این رفتار نیازمند بستر مساعد درون‌فردی و محیطی است که در آن، عواملی همچون خلاقیت و روحیه کارآفرینانه نقش‌های کلیدی ایفا می‌کنند. خلاقیت به‌مثابه توانایی تفکر واگرا، زمینه‌ساز پذیرش و گسترش نوآوری است و روحیه کارآفرینانه به‌عنوان مجموعه‌ای از ویژگی‌های فردی نظیر نوآوری‌طلبی، ریسک‌پذیری و فرصت‌جویی می‌تواند به تسهیل این فرایند یاری رساند (کاروفسکی و بگتو^۵، ۲۰۱۹). با این حال، ساختارهای آموزشی در برخی کشورها، با تأکید افراطی بر آموزش‌های امتحان‌محور و تأکید بر مشاغل باثبات، زمینه بروز خلاقیت و فعالیت‌های کارآفرینانه را در میان دانشجویان تضعیف کرده‌اند. این در حالی است که در سطح جهانی، دانشگاه‌ها در تلاش‌اند با گنجاندن دوره‌های کارآفرینی، خلاقیت و آموزش مالی در برنامه‌های خود، مهارت‌های قرن بیست‌ویکمی دانشجویان را ارتقا دهند (لیو و سرانو^۶، ۲۰۲۴). پیش‌زمینه‌های مالی، علاوه بر کاربردهای فردی، می‌تواند نقش کلیدی در توانمندسازی تصمیم‌گیری‌های نوآورانه و مسئولانه ایفا کنند (هابیل و وارگا^۷، ۲۰۰۸؛ مانزی-پوئرتاس و همکاران^۸، ۲۰۲۴)، به‌ویژه در سال‌های دانشگاهی که مرحله گذار از وابستگی مالی به استقلال اقتصادی محسوب می‌شود (میمورا و همکاران^۹، ۲۰۱۵). خلاقیت نیز در موفقیت تجاری و حرفه‌ای افراد مؤثر است و می‌تواند شناسایی فرصت‌های جدید، تولید ایده‌های کاربردی و توسعه محصولات نو را تسهیل کند (ملاتی و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۸). محیط‌های آموزشی با ایجاد بستر مناسب برای پرورش تفکر خلاق و خودبیانگری، می‌توانند نقش حیاتی در شکوفایی

1. Xiao & O'Neill

2. Lusardi

3. Cowling et al.

4. Anderson et al.

5. Karwowski & Beghetto

6. Liu & Serrano

7. Habil & Varga

8. Manzi-Puertas

9. Mimura et al.

10. Melati et al.

نوآوری ایفا کنند (سابتونو و همکاران^۱، ۲۰۱۹). همچنین آموزش‌های مالی و کارآفرینی در دانشگاه‌ها می‌توانند دانشجویان را به سمت رفتارهای نوآورانه هدایت کرده و آن‌ها را برای ایفای نقش در اقتصاد دانش‌بنیان آماده سازند (وو^۲، ۲۰۲۳). شرایط ذکرشده، ضرورت انجام مطالعاتی را برجسته می‌کند که به‌طور خاص به بررسی نقش عوامل مؤثر در شکل‌گیری رفتار نوآورانه در بین حسابداران و دانشجویان حسابداری بپردازد تا از این طریق شرایط حفظ و اعتلای حرفه در آینده میسر گردد و حسابداران توانمندی و مهارت‌های لازم در جهت انجام وظایف حرفه‌ای خود در آینده را کسب کنند. در همین راستا، پرسش محوری آن است که پیش‌زمینه‌های مالی دانشجویان چگونه می‌تواند بر رفتار نوآورانه آنان تأثیرگذار باشد و این فرایند تحت تأثیر چه سازوکارها و شرایطی قرار می‌گیرد. در پژوهش حاضر و بر مبنای پژوهش مانزی-پوئرتاس و همکاران (۲۰۲۴)، پیش‌زمینه‌های مالی به‌عنوان محرک اولیه در نظر گرفته شده که می‌توانند مسیر تصمیم‌گیری‌ها و رویکردهای نوآورانه دانشجویان را شکل دهند. روحیه کارآفرینانه سازوکاری است که این تأثیر را به رفتارهای عملی نوآورانه منتقل می‌سازد. خلاقیت شرایطی فراهم می‌آورد که کیفیت و شدت این روابط متغیر باشد و امکان تقویت یا تضعیف آن‌ها فراهم شود. درنهایت، رفتار نوآورانه به‌عنوان پیامد نهایی، نشان‌دهنده توانایی دانشجویان در خلق، پذیرش و اجرای ایده‌های تازه در محیط آموزشی و حرفه‌ای است.

پژوهش‌های پیشین به بررسی متغیرهای سواد مالی، خلاقیت یا روحیه کارآفرینانه به‌صورت مستقل بر رفتار نوآورانه جوامع آماری مختلف پرداخته‌اند (شیائو و اونیل، ۲۰۱۶؛ کاروفسکی و بگتو، ۲۰۱۹؛ لوساردی، ۲۰۱۹) و در مواردی نیز تحقیقاتی در بین دانشجویان کارآفرینی و در خارج از کشور انجام شده است (مانزی-پوئرتاس و همکاران، ۲۰۲۴)، ولی بر طبق جستجوی نویسندگان، پژوهشی که به بررسی هم‌زمان متغیرهای پژوهش در داخل کشور و در بین دانشجویان حسابداری بپردازد، یافت نشد که پژوهش حاضر علاوه بر پرکردن خلأ نظری موجود، به بررسی جامعه دانشجویان حسابداری پرداخته و رهنمودهای مؤثری را برای حسابداران و کارآفرینان دانشجویی در زمینه مدیریت مؤثر منابع ارائه داده است و رفتارهای کلیدی در حوزه نوآوری را مشخص می‌نماید که با توجه به شرایط حرفه حسابداری و اهمیت آن در راهبری وضعیت مالی شرکت‌ها بسیار بااهمیت بوده و این موضوع موجب افزایش بقا و رقابت‌پذیری کسب‌وکارها در آینده می‌شود. همچنین با گسترش تکنولوژی‌های نوین لزوم همسویی و توانمندی حسابداران برای خلق ابزار مفید و کارا و نرم‌افزارهای کاربردی بسیار بااهمیت بوده که لازمه این امر پرورش روحیه کارآفرینانه و رفتارهای نوآورانه می‌باشد. مجهز بودن دانشجویان حسابداری به‌عنوان حسابداران آینده در عصر تکنولوژی به این ویژگی‌ها موجب حفظ هویت حرفه‌ای حسابداران گردیده و در شرایط کنونی بسیار ضروری به نظر می‌رسد. علاوه بر موارد ذکرشده، پژوهش حاضر می‌تواند در جهت برنامه‌ریزی برای حفظ و تقویت مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان و حسابداران حرفه‌ای و همچنین در جهت بازنگری سرفصل دروس حسابداری و برپایی کارگاه‌های دانش‌افزایی در نهادهای مهم و اثرگذاری همچون جامعه حسابداران رسمی و دانشگاه‌ها مفید باشد. انجمن‌های حرفه‌ای حسابداری نیز می‌توانند با درنظر گرفتن نتایج پژوهش در جهت پرورش حسابداران توانمند و اثرگذار در بازار با توجه به شرایط روبه‌رشد حرفه گام‌های مؤثری را بردارند. با توجه به موارد ذکرشده، هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل اثرگذار بر بروز رفتارهای نوآورانه در بین دانشجویان حسابداری به‌عنوان آینده‌سازان حرفه حسابداری می‌باشد.

در ادامه پژوهش، ابتدا مبانی نظری ذکر گردیده و مروری بر پژوهش پیشین انجام می‌شود. سپس روش‌شناسی و یافته‌های پژوهش در دو قسمت آمار توصیفی و استنباطی بیان شده و درنهایت بحث و نتیجه‌گیری و پیشنهادها و در انتها منابع ارائه می‌گردد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

در این قسمت ابتدا به مبانی نظری و طرح فرضیه‌ها و سپس به پیشینه پرداخته می‌شود.

پیش‌زمینه‌های مالی و رفتار نوآورانه

پیش‌زمینه‌های مالی به وضعیت اقتصادی و دانش مالی فرد اشاره دارد که شامل میزان درآمد خانوادگی، سطح سواد مالی و تجربیات مرتبط با مدیریت منابع مالی می‌شود. این پیش‌زمینه‌ها نقش مهمی در توانایی افراد برای تصمیم‌گیری‌های مالی و مدیریت بدهی‌ها ایفا می‌کنند. افراد با پیش‌زمینه مالی ضعیف‌تر معمولاً با محدودیت‌های مالی بیشتری مواجه بوده و ممکن است تحت فشار بدهی‌های دانشجویی قرار گیرند که این موضوع می‌تواند بر انتخاب‌های حرفه‌ای و تحصیلی آن‌ها تأثیرگذار باشد. این تفاوت در پیش‌زمینه مالی باعث می‌شود افراد با درآمد کمتر، ترجیح دهند مسیرهایی را انتخاب کنند که درآمد بهتر و ثبات مالی بیشتری داشته باشند تا بتوانند بار مالی بدهی‌ها را کاهش دهند (فونگ و همکاران^۱، ۲۰۱۸). پیش‌زمینه‌های مالی و منابع آن، نقش مهمی در شکل‌گیری و تقویت رفتارهای نوآورانه دانشجویان ایفا می‌کنند؛ چراکه زمینه‌ای برای بروز خلاقیت و سازگاری با شرایط متغیر محیطی فراهم می‌آورند (هوگل و همکاران^۲، ۲۰۰۸). سطح آگاهی نسبت به این منابع می‌تواند بر نحوه درک دانشجویان از میزان حمایت‌های موجود، محدودیت‌ها، تمایل به نوآوری، روحیه پیش‌نگری و پذیرش ریسک تأثیرگذار باشد (ساهو و پاندا^۳، ۲۰۱۹). در مراحل آغازین پروژه‌های نوآورانه یا فعالیت‌های دانش‌بنیان، استفاده از منابع مالی خارجی با دشواری‌هایی همراه است (دنيس^۴، ۲۰۰۴) و در مقابل، منابع درونی مانند پس‌انداز شخصی یا درآمدهای حاصل از فعالیت‌های کوچک دانشجویی، معمولاً در دسترس‌تر و واقع‌بینانه‌تر هستند. در چنین شرایطی، خودراه‌اندازی مالی به‌عنوان مجموعه‌ای از راهبردهای خلاقانه جهت تأمین مالی از درون، اهمیت می‌یابد. این راهبردها شامل استفاده از منابع در اختیار مشتریان (مانند پیش‌پرداخت یا مشارکت مالی مستقیم)، به‌تعویق انداختن پرداخت‌ها و بهره‌برداری از منابع شخصی یا مرتبط با مالکیت فردی (مانند تجهیزات، مهارت‌ها یا زمان) است (وینبورگ^۵، ۲۰۰۹). مطابق با نظریه منابع‌محور، خودراه‌اندازی مالی را می‌توان به‌عنوان روشی برای بهره‌گیری خلاقانه از منابع موجود در نظر گرفت؛ به‌طوری‌که دانشجویان می‌توانند با تکیه بر ظرفیت‌های شخصی و شبکه‌های اجتماعی خود، بر موانع مالی غلبه کنند و منابع خود را به‌صورت اثربخش مدیریت کنند و تخصیص دهند (برینکمن و همکاران^۶، ۲۰۱۹). چنین رویکردی، امکان تصمیم‌گیری مستقل، پذیرش مسئولیت مالی و پرورش مهارت‌های تجربی را در دانشجویان تقویت کرده و درنهایت، رفتار نوآورانه آن‌ها را ارتقا می‌دهد (اسمیت^۷، ۲۰۰۹). این مسیر، دانشجویان را قادر می‌سازد تا ضمن حفظ استقلال، بنیان‌های رفتاری لازم برای ورود به عرصه‌های نوآوری و کارآفرینی را نیز در خود تقویت کنند. براین اساس، فرضیه اول پژوهش تدوین شده است.

علاوه بر موارد ذکرشده، پیشینه مالی دانشجویان نقش مهمی نیز در شکل‌گیری روحیه کارآفرینانه آن‌ها دارد. دانشجویانی که از خانواده‌های ثروتمند هستند، به‌دلیل دسترسی راحت‌تر به منابع مالی و شبکه‌های حمایتی، معمولاً امنیت مالی بیشتری دارند که می‌تواند انگیزه آن‌ها برای پذیرش ریسک و خلاقیت در راه‌اندازی کسب‌وکار را کاهش

-
1. Fong et al.
 2. Hoegl et al.
 3. Sahoo & Panda
 4. Denis
 5. Winborg
 6. Brinckmann et al.
 7. Smith

دهد. در مقابل، دانشجویان با پیشینه مالی ضعیف‌تر، به دلیل محدودیت منابع، مجبور به استفاده از نوآوری و راهکارهای خلاقانه برای شروع و ادامه کسب‌وکار خود می‌شوند. این تجربه‌های متفاوت مالی نه تنها بر نوع تصمیم‌گیری و الگوهای راه‌اندازی کسب‌وکار تأثیر می‌گذارد، بلکه بر روحیه کارآفرینانه شامل ابتکار، انگیزه و تلاش برای ایجاد فرصت‌های جدید، اثرگذار است (ملاتی و همکاران، ۲۰۱۸). بنابراین، پیش‌زمینه مالی می‌تواند به عنوان یک عامل زمینه‌ای تعیین‌کننده در رشد و تقویت روحیه کارآفرینانه دانشجویان مطرح شود. براین اساس، فرضیه دوم پژوهش ارائه می‌گردد.

روحیه کارآفرینانه

روحیه کارآفرینانه مفهومی روان‌شناختی و رفتاری است که به مجموعه‌ای از نگرش‌ها، انگیزه‌ها، باورها و تمایلات درونی اشاره دارد که فرد را برای شناسایی فرصت‌ها، پذیرش ریسک، نوآوری و اقدام به راه‌اندازی و هدایت فعالیت‌های اقتصادی یا اجتماعی ترغیب می‌کند. این روحیه نه تنها در ایجاد کسب‌وکار، بلکه در تمامی حوزه‌های زندگی که نیاز به ابتکار، رهبری، حل مسئله و نوآوری دارند، قابل مشاهده است. از منظر روان‌شناسی، روحیه کارآفرینانه بازتابی از ویژگی‌های شخصیتی مانند خودکارآمدی، تحمل ابهام، نیاز به موفقیت و تمایل به استقلال است. افرادی که از این روحیه برخوردارند، معمولاً در مواجهه با چالش‌ها، نگرشی فرصت‌محور دارند. به جای ترس از شکست، آن را بخشی از فرایند یادگیری تلقی می‌کنند و با اعتمادبه‌نفس، مسیرهای جدیدی را می‌آزمایند. از منظر رفتاری، این روحیه با اقدام‌محوری، مسئولیت‌پذیری و ریسک‌پذیری آگاهانه همراه است (وایونو و وو، ۲۰۲۲).

در ادبیات توسعه، کارآفرینی به مثابه یکی از ابزارهای کلیدی برای حل چالش‌های اشتغال، رکود اقتصادی و نوآوری شناخته می‌شود. این مفهوم بیانگر نوعی نگرش، رفتار و سبک فکر کردن است که با خلاقیت، نوآوری، ریسک‌پذیری و فرصت‌محوری گره خورده است (اوتاما و همکاران، ۲۰۲۳). کارآفرینان با ترکیب منابع، ایده‌ها و توانمندی‌های شخصی خود، ارزش‌آفرینی کرده و زمینه را برای تحول در بازارها و ساختارهای اجتماعی فراهم می‌کنند. این ویژگی‌ها، کارآفرینی را به ابزاری قدرتمند برای رشد پایدار، اشتغال‌زایی و توسعه نوآوری تبدیل کرده است. دانشجویان نسل جدید در معرض تغییرات سریع فناوری، تحولات اقتصادی و رقابت‌های جهانی قرار دارند. در چنین فضایی، توانایی تطبیق با تغییرات، شناسایی فرصت‌ها و پذیرش ریسک به عنوان مهارت‌هایی حیاتی برای موفقیت در زندگی حرفه‌ای و شخصی آن‌ها محسوب می‌شود. از این رو، کارآفرینی در آموزش عالی تنها یک مهارت فنی نیست، بلکه نوعی شایستگی بین‌رشته‌ای و کاربردی برای زندگی آینده است. کارآفرینی می‌تواند به عاملی تأثیرگذار در بهبود توانمندی‌های فردی، توسعه سرمایه انسانی و ارتقای سطح نوآوری در سطح کلان تبدیل شود (وایونو و وو، ۲۰۲۲). بر این اساس، فرضیه سوم پژوهش تدوین گردیده است.

روحیه کارآفرینانه به عنوان مجموعه‌ای از ویژگی‌ها مانند نوآوری‌خواهی، ریسک‌پذیری و استقلال‌طلبی، زمانی تقویت می‌شود که دانشجویان با استفاده از منابع مالی خود یا خانواده، توانایی تصمیم‌گیری مستقل و پذیرش ریسک را تجربه کنند (کلاف و همکاران، ۲۰۱۹). به عبارت دیگر، وجود پیش‌زمینه‌های مالی مساعد موجب افزایش جسارت در پیگیری فرصت‌های نو و همچنین اعتمادبه‌نفس در مواجهه با چالش‌های کارآفرینانه می‌گردد. از منظر رفتار نوآورانه نیز پیش‌زمینه‌های مالی نقش انکارناپذیری دارند. برخورداری از منابع مالی کافی امکان سرمایه‌گذاری در

ایده‌های خلاقانه و آزمایش مدل‌های جدید کسب‌وکار را فراهم می‌کند و در نتیجه بروز نوآوری در محصولات و خدمات را تسهیل می‌سازد (هوگل و همکاران، ۲۰۰۳). در مقابل، محدودیت‌های مالی نیز باعث می‌شود کارآفرینان دانشجو به رویکردهایی چون بهره‌گیری مجدد از منابع موجود روی آورند که خود به‌طور مستقیم موجب شکل‌گیری راه‌حل‌های خلاقانه و توسعه رفتار نوآورانه می‌شود (سینگ و همکاران، ۲۰۲۴). به‌طور کلی، تأثیر پیش‌زمینه‌های مالی بر روحیه کارآفرینانه و رفتار نوآورانه دانشجویان یک فرایند دوسویه است؛ از یک‌سو دسترسی به منابع مالی مناسب سطح بالاتری از اعتماد و انگیزش برای ورود به فعالیت‌های کارآفرینانه ایجاد می‌کند و از سوی دیگر، محدودیت‌های مالی نیز دانشجویان را به سمت راهبردهای خلاقانه و نوآورانه سوق می‌دهد. در هر دو حالت، منابع مالی و نحوه استفاده از آن‌ها نقش اساسی در شکل‌دهی نگرش‌ها و رفتارهای کارآفرینانه ایفا می‌کنند (زهرا، ۲۰۲۱). بر این اساس، فرضیه چهارم پژوهش ارائه شده است.

خلاقیت

خلاقیت در تعریف رایج خود به توانایی تولید ایده‌هایی اصیل، سودمند و مرتبط با زمینه اطلاق می‌شود که غالباً از تفکر واگرا و بینش شهودی نشأت می‌گیرد (رونکو و یاجر، ۲۰۱۲) و باعث می‌شود افراد با ذهنیتی انعطاف‌پذیر، منابع را به شیوه‌هایی جدید بازترکیب کنند، محدودیت‌ها را فرصتی برای نوآفرینی ببینند و به روش‌هایی غیرمعارف برای حل مسائل بیندیشند (سنیارد و همکاران، ۲۰۱۴). از این‌رو، خلاقیت نه‌تنها مبنای شکل‌گیری ایده‌های نو است، بلکه می‌تواند به‌عنوان محرک شناختی و انگیزشی، فرایند نوآوری را در مراحل مختلف از کشف تا اجرا تسهیل کند. از سوی دیگر، شرایط مالی مطلوب معمولاً امکان دسترسی بیشتر به منابع، کاهش نگرانی نسبت به ریسک و افزایش جسارت در ورود به فعالیت‌های جدید را فراهم می‌کند (کارتز و همکاران، ۲۰۰۳). در مقابل، محدودیت‌های مالی می‌توانند افراد را به سمت رویکردهای جایگزین در مدیریت منابع سوق دهند و زمینه بروز ابتکارات فردی را افزایش دهند (وینبورگ، ۲۰۰۹). از این منظر، منابع مالی نه صرفاً به‌عنوان ابزاری اقتصادی، بلکه به‌عنوان بستری برای شکل‌گیری نگرش‌ها و مهارت‌های کارآفرینانه اهمیت دارند (ساکاری سونینن و همکاران، ۲۰۱۳). در این میان، خلاقیت به‌عنوان توانایی بازآفرینی و بازترکیب منابع موجود، پیوندی میان پیش‌زمینه‌های مالی و روحیه کارآفرینانه ایجاد می‌کند. هنگامی که افراد با محدودیت‌های مالی روبه‌رو هستند، ظرفیت خلاقانه می‌تواند زمینه‌ساز شناسایی راه‌حل‌های بدیع و بهره‌گیری متفاوت از منابع موجود گردد. این امر باعث می‌شود عناصر اصلی روحیه کارآفرینانه مانند نوآوری‌خواهی، استقلال‌جویی و ریسک‌پذیری تقویت شوند (رونکو و همکاران، ۲۰۱۲). در مقابل، در شرایطی که دسترسی مالی گسترده وجود دارد، خلاقیت نقش تسهیلگر را ایفا کرده و امکان بهره‌برداری مؤثرتر از منابع مالی در راستای تحقق ایده‌های کارآفرینانه را فراهم می‌آورد (زامپتاکیس، ۲۰۰۸). این سازوکار موجب می‌شود تا منابع مالی، چه محدود و چه گسترده، تنها در پرتو خلاقیت، قابلیت تبدیل‌شدن به فرصت‌های واقعی برای توسعه نگرش‌ها و رفتارهای کارآفرینانه را پیدا کنند. بر این اساس، فرضیه پنجم پژوهش در نظر گرفته شده است.

1. Singh et al.
2. Zahra
3. Runco & Jaeger
4. Senyard et al.
5. Carter et al.
6. Sakari Soininen et al.
7. Runco et al.
8. Zampetakis

خلاقیت پیش‌زمینه‌ای حیاتی برای شکل‌گیری روحیه کارآفرینانه است. این مهارت توانایی تولید ایده‌ها و راه‌حل‌های نوآورانه برای حل مسائل پیچیده را فراهم می‌کند و زمینه بروز رفتار نوآورانه را ایجاد می‌نماید (اندرسون و همکاران^۱، ۲۰۱۴). رفتار نوآورانه شامل فعالیت‌های شناختی، انگیزشی و عملی است که منجر به تولید، پذیرش و اجرای ایده‌های جدید با ارزش کاربردی می‌شود و می‌تواند در قالب توسعه روش‌ها، خدمات یا راه‌حل‌های نوین نمود یابد (مانزی-پوئرتاس و همکاران، ۲۰۲۴؛ دایر و همکاران^۲، ۲۰۰۸). مطالعات نشان می‌دهند که خلاقیت عمده‌تاً در مرحله تولید ایده و رفتار نوآورانه در مرحله اجرا بروز می‌کند؛ به‌طوری که خلاقیت محرک اصلی نوآوری است (پولیتیس^۳، ۲۰۰۵؛ مانزی-پوئرتاس و همکاران، ۲۰۲۴). در این راستا، نظریه اثربخشی نشان می‌دهد افراد دارای روحیه کارآفرینانه در مواجهه با عدم قطعیت، علاوه بر برنامه‌ریزی و پیش‌بینی، از منابع موجود و همکاری با دیگران برای دستیابی به اهداف خود بهره می‌گیرند. این نظریه شامل اصول استقرار، تداوم، تعدیل و کاربرد است و با تأکید بر تفکر خلاق، انعطاف‌پذیری و تصمیم‌گیری در شرایط نامشخص، بینش ارزشمندی برای توسعه روحیه کارآفرینانه ارائه می‌دهد (پری و همکاران^۴، ۲۰۱۲). از سوی دیگر، نظریه انعطاف‌پذیری شناختی بر توانایی دانشجویان در بازنمایی چندانگانه مسئله، بازسازی چارچوب‌های شناختی، جابه‌جایی بین وظایف و کنترل بازداری شناختی تأکید دارد. این توانایی امکان می‌دهد دانشجویان منابع و تجربیات موجود را به شیوه‌های نو ترکیب کرده و راه‌حل‌های خلاقانه ارائه دهند (ریتز و همکاران^۵، ۲۰۲۰). بر این اساس، فرضیه ششم پژوهش ارائه گردیده است.

در ادامه به برخی پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه اشاره می‌گردد:

موسوی‌فرد و نادری (۱۴۰۴) در پژوهش خود به بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی با نقش میانجی شور کارآفرینی و تعدیل‌کننده هوشیاری کارآفرینانه پرداخته‌اند. جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان رشته کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه به تعداد ۱۵۵۰ نفر و حجم نمونه ۳۰۸ نفر بوده است. داده‌ها با پرسش‌نامه گردآوری و با استفاده از آمار توصیفی و مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزارهای SPSS26 و Amos24 تحلیل شدند. نتایج نشان داد آموزش کارآفرینی تأثیر معناداری بر قصد کارآفرینی دارد و نقش میانجی شور کارآفرینی و تعدیل‌کننده هوشیاری کارآفرینانه نیز تأیید شد. این یافته بیانگر اهمیت آموزش و عوامل روان‌شناختی در شکل‌گیری قصد کارآفرینانه است.

معینی و همکاران (۱۴۰۳) پژوهشی تحت عنوان «تأثیر تسهیم دانش و خودکارآمدی خلاق بر رابطه خودرهبری و رفتار کاری نوآورانه کارکنان» انجام داده‌اند. جامعه آماری کارکنان شرکت‌های دانش‌بنیان در استان یزد که حجم نمونه براساس فرمول کوکران برابر با ۱۴۷ نفر تعیین و نمونه‌گیری به شیوه تصادفی ساده انجام گردید. داده‌ها از طریق پرسش‌نامه استاندارد جمع‌آوری و با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری در SPSS19 و Smart PLS تحلیل شدند. نتایج نشان داد خودرهبری با رفتار نوآورانه کارکنان ارتباط مثبت و معناداری دارد. این پژوهش اهمیت خلاقیت و خودرهبری را در رفتارهای نوآورانه نشان می‌دهد.

طی پژوهشی **پاشایی و همکاران (۱۴۰۲)** به بررسی رابطه علی آموزش اقتصاد با سواد مالی، مهارت‌های تصمیم‌گیری و قصد کارآفرینی دانشجویان پرداخته‌اند. جامعه آماری دانشجویان دانشکده فنی دانشگاه ارومیه به تعداد ۲۷۳۳ نفر است که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای، ۳۳۸ نفر انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها

پرسش‌نامه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار Stata 17 انجام شد. نتایج نشان داد آموزش اقتصاد بر سواد مالی اثر مثبت و معناداری دارد و از طریق آن بر مهارت‌های تصمیم‌گیری و قصد کارآفرینی تأثیرگذار است. این یافته‌ها اهمیت آموزش و مهارت‌های مالی را در ارتقای قصد کارآفرینی تأیید می‌کنند.

سروری و همکاران (۱۴۰۲) پژوهشی با عنوان «تأثیر رهبری کارآفرینانه بر رفتار نوآورانه کارکنان: نقش جو نوآوری و جو اخلاقی» انجام داده‌اند. جامعه آماری کارکنان شرکت‌های کوچک و متوسط دانش‌بنیان آذربایجان شرقی بود و حجم نمونه با استفاده از نرم‌افزار G-Power 3.1 تعداد ۱۳۴ نفر محاسبه شد و نمونه‌گیری به روش در دسترس انجام گرفت. داده‌ها با پرسش‌نامه استاندارد جمع‌آوری و تحلیل فرضیه‌ها با مدل‌سازی معادلات ساختاری در Smart PLS 4 انجام شد. نتایج نشان داد رهبری کارآفرینانه تأثیر مثبت بر رفتار نوآورانه دارد و نقش میانجی جو نوآوری و جو اخلاقی تأیید شد. این پژوهش نشان می‌دهد که محیط و رهبری کارآفرینانه می‌تواند رفتار نوآورانه را تسهیل کند.

بهمنی و همکاران (۱۴۰۲) پژوهشی تحت عنوان «تأثیر جهت‌گیری کارآفرینانه با توجه به نقش میانجی رفتار نوآورانه بر عملکرد شغلی کارکنان سازمان جهاد کشاورزی استان مازندران» انجام داده‌اند. جامعه آماری پژوهش کارکنان سازمان جهاد کشاورزی استان مازندران می‌باشند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و جدول مورگان تعداد ۲۱۴ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌های پژوهش با استفاده از پرسش‌نامه‌های استاندارد گردآوری گردید. مدل‌یابی معادلات ساختاری نشان داد جهت‌گیری کارآفرینانه بر عملکرد شغلی و رفتار نوآورانه اثر مستقیم و معنی‌داری دارد و رفتار نوآورانه نیز نقش میانجی بین جهت‌گیری کارآفرینانه و عملکرد شغلی را تأیید می‌کند. این یافته‌ها نشان می‌دهند که رفتار نوآورانه می‌تواند نقش واسطه‌ای در ارتباط بین گرایش‌های کارآفرینانه و عملکرد ایفا کند.

اوتادی و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی تحت عنوان «بررسی تأثیر خلاقیت، استقلال‌طلبی و بار کاری بر قصد کارآفرینانه دانشجویان: نقش میانجی نگرش نسبت به کارآفرینی» انجام داده‌اند. جامعه آماری شامل همه دانشجویان علوم انسانی دانشگاه شاهد بودند که تعداد ۳۴۰ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. داده‌ها با پرسش‌نامه استاندارد جمع‌آوری و تحلیل با مدل‌سازی معادلات ساختاری در SmartPLS3 انجام شد. نتایج نشان داد خلاقیت و نگرش تأثیر مثبت بر قصد کارآفرینانه دارند، ولی استقلال‌طلبی اثر معنادار نداشت و بار کاری اثر منفی بر قصد و نگرش داشت. نقش میانجی نگرش تأیید شد. این پژوهش نشان می‌دهد که اثر خلاقیت ممکن است تحت شرایطی مثل فشار کاری تغییر کند.

چن و همکاران^۱ (۲۰۲۵) مطالعه‌ای با عنوان «کارآفرینان دانشجوی دانشگاه: تفاوت‌های فردی، رفتارهای نوآوری محور و عملکرد مالی» انجام شد. ۶۷ کسب‌وکار پیشرفته در چین از پایگاه داده Guotai'a به عنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج نشان داد سن، سوابق تحصیلی و حرفه‌ای کارآفرینان دانشگاهی بر سرمایه‌گذاری‌های آن‌ها در نوآوری فناوری پیشرفته تأثیر دارد. این یافته‌ها اهمیت ویژگی‌های فردی و پیشینه را در شکل‌دهی رفتارهای کارآفرینانه و نوآورانه نشان می‌دهد.

لیو و سرانو (۲۰۲۴) این تحقیق رفتار نوآورانه و شایستگی کارآفرینی ۳۱۳ دانشجوی کالج چینی را بررسی کرد. داده‌ها به صورت تصادفی و با استفاده از پرسش‌نامه جمع‌آوری و با نرم‌افزار SPSS تحلیل شدند. نتایج نشان داد ارتقای نوآوری و قابلیت‌های کارآفرینی باعث بهبود مهارت‌های شغلی نوآورانه دانشجویان می‌شود. این پژوهش نشان

می‌دهد که قابلیت‌های فردی مانند خلاقیت می‌تواند نوآوری و توانمندی کارآفرینی را ارتقا دهد.

مانزی-پوئرتاس و همکاران (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای بر روی دانشجویان کارآفرین در اسپانیا به بررسی پیوند میان منابع مالی، روحیه کارآفرینانه و رفتار نوآوران پرداختند. داده‌ها با استفاده از نظرسنجی از بین دو گروه دانشجویان به تعداد ۳۱۳ نفر که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده بودند انجام شد و نتایج با استفاده از معادلات ساختاری تحلیل گردید. یافته‌ها نشان داد که روش‌های خودراه‌اندازی مالی به‌طور مستقیم بر نوآوری اثرگذار نیستند، بلکه این اثر از مسیر بریکلاژ کارآفرینانه منتقل می‌شود. به بیان دیگر، دانشجویانی که با محدودیت‌های مالی مواجه‌اند، از طریق بازترکیب خلاقانه منابع موجود توانسته‌اند راه‌حل‌های نوآوران‌انه ارائه دهند. این پژوهش تأکید می‌کند که پیش‌زمینه‌های مالی، چه در قالب محدودیت و چه در قالب دسترسی گسترده‌تر، نقش مهمی در تقویت روحیه کارآفرینانه و به تبع آن ارتقای رفتار نوآوران دانشجویان ایفا می‌کنند.

آتروپ و همکاران^۱ (۲۰۲۳) پژوهشی تحت عنوان «تأثیر آموزش کارآفرینی و خلاقیت بر قصد کارآفرینی دانشجویان: دیدگاه نظریه اثربخشی و انعطاف‌پذیری شناختی» انجام داده‌اند. داده‌ها با پرسش‌نامه برخط از طریق ۱۰۰ دانشجو اندونزیایی جمع‌آوری و با SEM-PLS تحلیل شد. نتایج اثر مثبت و معناداری بین آموزش کارآفرینی، خلاقیت و قصد کارآفرینی نشان داد. این پژوهش، اهمیت هم‌زمان آموزش و خلاقیت در شکل‌دهی قصد کارآفرینانه را تأیید می‌کند.

ستیانینگروم و معافی (۲۰۲۲) مطالعه‌ای با هدف بررسی و تحلیل تأثیر خلاقیت و رفتار نوآوران بر مزیت رقابتی با واسطه اعتماد به فناوری دیجیتال برای زنان کارآفرین انجام داده‌اند. جامعه آماری ۳۰۰ زن کارآفرین در شرکت‌های کوچک و متوسط در جوجاکارتا و جاوای غربی بود که نمونه آماری شامل ۲۰۶ نفر جمع‌آوری شد و تحلیل داده‌ها با SEM-PLS انجام گرفت. نتایج نشان داد خلاقیت و رفتار نوآوران اثر مثبت بر اعتماد به فناوری و مزیت رقابتی دارند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که خلاقیت و نوآوری می‌توانند مسیرهای غیرمستقیم مهمی در تقویت آثار کارآفرینانه ایفا کنند.

نورنا چاوز^۲ (۲۰۲۰) در پژوهش خود به تحلیل اثر میانجی رفتار نوآوران بر رابطه بین خودکارآمدی کارآفرینانه و قصد کارآفرینی پرداخته است. نمونه شامل ۳۵۸ مالک در شرکت‌های متوسط و بزرگ پرو است و تحلیل داده‌های پرسش‌نامه‌ای با PLS-SEM انجام شده است. نتایج نشان داد رفتار نوآوران به‌عنوان میانجی مکمل رابطه خودکارآمدی و قصد کارآفرینی را تقویت می‌کند. این مطالعه اهمیت نقش واسطه‌ای نوآوری در تقویت اثر ویژگی‌های فردی بر قصد کارآفرینی را برجسته می‌کند.

ملاتی و همکاران (۲۰۱۸) پژوهشی تحت عنوان «آیا پیش‌زمینه‌های مالی بر خلاقیت دانشجویان کارآفرین تأثیر می‌گذارد: بررسی چگونگی شروع کسب‌وکار توسط دانشجویان ثروتمند و فقیر» انجام داده‌اند. نمونه آماری شامل ۹۹ نفر از دانشجویان اندونزیایی بود. داده‌ها از طریق پرسش‌نامه و نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده‌اند. نتایج تحقیق گویای آن است که تمایل زیادی به الگوهای مختلف راه‌اندازی کسب‌وکار بین دانش‌آموزان با زمینه‌های سطح اقتصادی بالا و پایین وجود دارد. این تحقیق همچنین نشان می‌دهد که دستاوردهای خلاقانه دانشجویان کارآفرین از خانواده‌های فقیر بیشتر از دانشجویان خانواده‌های ثروتمند است. این مطالعه اهمیت نقش پیش‌زمینه‌های مالی را در خلاقیت و کارآفرینی دانشجویان نشان می‌دهد.

مرور پژوهش‌های داخلی و خارجی نشان می‌دهد که پیش‌زمینه‌های مالی و آموزش‌های مرتبط با مهارت‌های مالی

1. Atropa et al.

2. Norena-Chavez

می‌توانند به شکل مستقیم و غیرمستقیم بر رفتار نوآورانه و قصد کارآفرینانه تأثیرگذار باشند (پاشایی و همکاران، ۱۴۰۲؛ موسوی‌فرد و نادری، ۱۴۰۴؛ آتروپ و همکاران، ۲۰۲۳). این یافته‌ها نشان می‌دهند که دانش و مهارت مالی، علاوه بر ارتقای توانایی تصمیم‌گیری، بستری مناسب برای پرورش نوآوری در دانشجویان ایجاد می‌کند. همچنین، شواهد نشان می‌دهد که خلاقیت نقش میانجی کلیدی در مسیر اثرگذاری ویژگی‌های فردی یا پیش‌زمینه‌های مالی بر رفتار نوآورانه ایفا می‌کند (معینی و همکاران، ۱۴۰۳؛ سروری و همکاران، ۱۴۰۲؛ نورنا چاوز، ۲۰۲۰). خلاقیت باعث می‌شود دانشجویان بتوانند فرصت‌های مالی و منابع در دسترس را به نوآوری‌های عملی تبدیل کنند و مسیر اثرگذاری پیش‌زمینه‌های مالی بر رفتار نوآورانه را تسهیل نماید. با این حال، برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که اثر خلاقیت و سایر متغیرهای فردی همیشه مثبت نیست و تحت شرایط محیطی یا ویژگی‌های شخصی، ممکن است آثار آن کاهش یابد یا حتی منفی شود (اوتادی و همکاران، ۱۴۰۱). بر این اساس، انتظار می‌رود روحیه کارآفرینانه به‌عنوان تعدیلگر مسیر اثرگذاری خلاقیت بر رفتار نوآورانه را تحت‌تأثیر قرار دهد و شدت یا جهت این اثر را تغییر دهد. این تحلیل نشان می‌دهد که بررسی هم‌زمان نقش میانجی خلاقیت و نقش تعدیلگر روحیه کارآفرینانه، شکاف موجود در ادبیات را پر می‌کند و اهمیت این متغیرها را در رفتار نوآورانه دانشجویان حسابداری روشن می‌سازد.

فرضیه‌های پژوهش

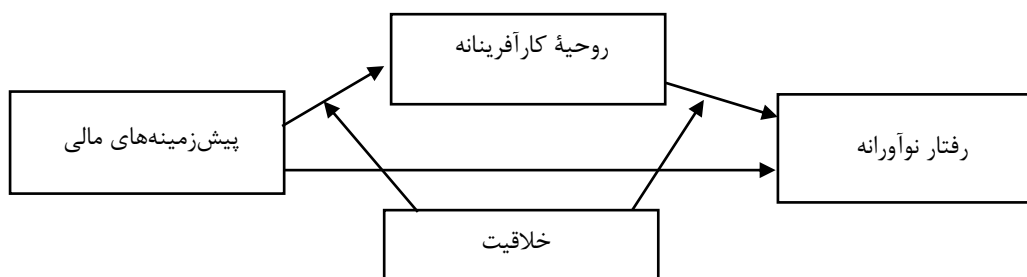
با توجه به مباحث ذکر شده فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- ۱- پیش‌زمینه‌های مالی تأثیر مثبت و معناداری بر رفتارهای نوآورانه دانشجویان حسابداری دارد.
- ۲- پیش‌زمینه‌های مالی تأثیر مثبت و معناداری بر روحیه کارآفرینانه دانشجویان حسابداری دارد.
- ۳- روحیه کارآفرینانه تأثیر مثبت و معناداری بر رفتارهای نوآورانه دانشجویان حسابداری دارد.
- ۴- پیش‌زمینه‌های مالی از طریق روحیه کارآفرینانه تأثیر مثبت و معناداری بر رفتارهای نوآورانه دانشجویان حسابداری دارد.
- ۵- خلاقیت تأثیر مثبت و معناداری بر رابطه پیش‌زمینه‌های مالی و روحیه کارآفرینانه دانشجویان حسابداری دارد.
- ۶- خلاقیت تأثیر مثبت و معناداری بر رابطه روحیه کارآفرینانه و رفتارهای نوآورانه دانشجویان حسابداری دارد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر فلسفی در چارچوب رویکرد اثبات‌گرایی قرار دارد و با روش کمی و رویکرد استقرایی اجرا شده است. نوع تحقیق کاربردی و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها، توصیفی - پیمایشی است. داده‌ها به‌صورت میدانی از طریق پرسش‌نامه‌ای بومی‌سازی و از دانشجویان حسابداری استان یزد به روش نمونه‌گیری در دسترس جمع‌آوری شده است. از آنجا که ساختار آموزشی و محتوای درسی دانشجویان حسابداری در دانشگاه‌های استان یزد اعم از دولتی، آزاد، غیرانتفاعی و پیام‌نور مشابه سایر دانشگاه‌های کشور است و این امر امکان تعمیم نسبی یافته‌ها به جمعیت وسیع‌تر دانشجویان حسابداری را فراهم می‌کند، نمونه در استان یزد انتخاب گردیده است. ابتدا روایی صوری و ظاهری سؤالات طبق نظر استادان بررسی شده، سپس حجم نمونه با استفاده از فرمول کوهن به تعداد ۱۸۶ نفر محاسبه گردید که بر این اساس ۲۰۰ پرسش‌نامه بین جامعه آماری توزیع گردید. درنهایت ۱۹۵ پرسش‌نامه پذیرفتنی بود. داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری و رویکرد حداقل مربعات جزئی و نرم‌افزار

Smart PLS تحلیل گردیده‌اند. مدل مفهومی متغیرهای پژوهش به شکل (۱) می‌باشد.

شکل (۱). مدل مفهومی بر اساس پژوهش مانزی-پوئرتاس و همکاران (۲۰۲۴)

پرسش‌نامه از دو قسمت مجزا تشکیل شده که قسمت اول جمعیت‌شناختی و قسمت دوم مربوط به متغیرهای پژوهش است. رفتار نوآورانه با ۱۸ گویه، پیش‌زمینه‌های مالی با ۱۱ گویه و روحیه کارآفرینانه با ۱۰ گویه با پرسش‌نامه مانزی-پوئرتاس و همکاران (۲۰۲۴) و متغیر خلاقیت ۱۵ گویه‌ای با پرسش‌نامه ژانگ و ژو (۲۰۱۴) اندازه‌گیری شده‌اند. روش نمره‌گذاری و تفسیر آن‌ها براساس طیف پنج‌گانه لیکرت می‌باشد. همچنین ویژگی‌های جمعیت‌شناسی نمونه بررسی شده به شرح جدول (۱) می‌باشد.

جدول (۱). خلاصه نتایج توصیفی

متغیر	گروه	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۸۴	۴۳/۱
	زن	۱۱۱	۵۶/۹
سن	کمتر از ۲۵ سال	۹۰	۴۶/۲
	بین ۲۶ تا ۳۵ سال	۷۵	۳۸/۵
	بین ۳۶ تا ۴۵ سال	۱۸	۹/۲
	بین ۴۶ تا ۵۵ سال	۱۲	۶/۲
سطح تحصیلات	کارشناسی	۶۹	۳۵/۴
	کارشناسی‌ارشد	۱۲۳	۶۳/۱
	دکتری	۳	۱/۵
سابقه کار	۱ تا ۵ سال	۱۳۸	۷۰/۸
	۶ تا ۱۰ سال	۲۷	۱۳/۸
	۱۱ تا ۱۵ سال	۱۵	۷/۷
	بالای ۱۵ سال	۱۵	۷/۷
وضعیت شغلی	کمک‌حسابدار	۳۰	۱۵/۴
	حسابدار	۹۹	۵۰/۸
	سرپرست حسابداری	۲۱	۱۰/۸
	مدیر مالی	۹	۴/۶
	حسابرس	۱۵	۷/۷
	سایر	۲۱	۱۰/۸
	جمع	۱۹۵	۱۰۰

یافته‌های پژوهش

در این قسمت ابتدا نتایج توصیفی پژوهش ارائه گردیده و در ادامه نتیجه فرضیه‌ها ارائه می‌شود. بر همین اساس، نتایج میانگین، انحراف معیار و واریانس متغیرهای پژوهش به شرح جدول (۲) ارائه می‌گردد.

جدول (۲). شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد پاسخ‌ها	میانگین	انحراف معیار	واریانس
رفتار نوآورانه	۱۹۵	۳/۲۴	۰/۷۴	۰/۵۵
پیش‌زمینه مالی	۱۹۵	۳/۲۶	۰/۹۵	۰/۹۰
روحیه کارآفرینانه	۱۹۵	۳/۴۰	۰/۶۹	۰/۴۸
خلاقیت	۱۹۵	۳/۴۴	۰/۷۷	۰/۶۰

تحلیل‌های استنباطی در این پژوهش در قالب یک مدل و شامل شش بخش: آزمون مدل بیرونی (مدل اندازه‌گیری)؛ آزمون‌های سنجش پایایی؛ آزمون‌های سنجش روایی؛ آزمون مدل درونی (مدل ساختاری)؛ ارزیابی برازش و کیفیت مدل و آزمون فرضیه‌های پژوهش به ترتیب به صورت زیر آمده است:

در روش‌شناسی مدل معادلات ساختاری، ابتدا لازم است تا روایی سازه، مورد مطالعه قرار گرفته تا مشخص شود گویه‌های انتخاب‌شده برای اندازه‌گیری متغیرهای مورد نظر خود از دقت لازم برخوردار هستند. برای این منظور از تحلیل عاملی تأییدی (CFA)، استفاده می‌شود. به این شکل که بار عاملی هر گویه با متغیر خود دارای مقدار t بیشتر از $1/96$ و مقادیر P کوچک‌تر از $0/05$ باشد. در این صورت این گویه از دقت لازم برای اندازه‌گیری آن سازه یا متغیر مکنون برخوردار است. در جدول (۳) مقادیر بار عاملی برای گویه‌های هر متغیر آورده شده است.

جدول (۳). نتایج بررسی مقادیر بار عاملی سوالات برای متغیرهای پژوهش

متغیر	گویه	بار عاملی	آماره t	مقادیر P
رفتار نوآورانه	Q1	۰/۶۵۸	۱۳/۷۱۸	۰/۰۰۰
	Q2	۰/۷۲۲	۱۸/۴۷۶	۰/۰۰۰
	Q3	۰/۶۲۵	۱۳/۳۱۱	۰/۰۰۰
	Q4	۰/۸۰۹	۳۱/۵۱۷	۰/۰۰۰
	Q5	۰/۷۸۷	۳۰/۱۰۴	۰/۰۰۰
	Q6	۰/۷۴۲	۱۷/۳۸۹	۰/۰۰۰
	Q7	۰/۷۴۹	۲۶/۹۳۷	۰/۰۰۰
	Q8	۰/۷۴۷	۲۲/۴۷۴	۰/۰۰۰
	Q9	۰/۷۷۰	۳۰/۱۲۶	۰/۰۰۰
	Q10	۰/۶۲۶	۱۱/۸۵۱	۰/۰۰۰
	Q11	۰/۷۵۴	۲۵/۵۴۴	۰/۰۰۰
	Q12	۰/۸۰۳	۲۷/۶۲۶	۰/۰۰۰
	Q13	۰/۸۶۶	۴۲/۱۹۴	۰/۰۰۰
	Q14	۰/۷۷۹	۳۰/۹۲۸	۰/۰۰۰
	Q15	۰/۴۸۹	۸/۹۶۶	۰/۰۰۰
	Q16	۰/۶۷۹	۱۶/۴۹۷	۰/۰۰۰
	Q17	۰/۶۰۱	۱۲/۳۸۴	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	۱۵/۵۸۵	۰/۶۶۷	Q18	پیش‌زمینه مالی
۰/۰۰۰	۲۶/۸۳۷	۰/۷۷۷	Q19	
۰/۰۰۰	۱۸/۷۵۱	۰/۷۲۲	Q20	
۰/۰۰۰	۴۵/۶۶۰	۰/۸۸۱	Q21	
۰/۰۰۰	۶۲/۴۸۰	۰/۹۰۳	Q22	
۰/۰۰۰	۲۹/۲۹۱	۰/۷۸۶	Q23	
۰/۰۰۰	۲۳/۴۶۴	۰/۷۴۹	Q24	
۰/۰۰۰	۳۵/۹۲۵	۰/۸۱۰	Q25	
۰/۰۰۰	۲۰/۵۳۴	۰/۷۷۶	Q26	
۰/۰۰۰	۱۵/۶۴۲	۰/۶۲۷	Q27	
۰/۰۰۰	۱۷/۰۹۶	۰/۷۱۸	Q28	روحیه کارآفرینانه
۰/۰۰۰	۱۳/۲۰۹	۰/۶۶۸	Q29	
۰/۰۰۰	۱۹/۱۷۸	۰/۷۷۳	Q30	
۰/۰۰۰	۲۲/۳۴۲	۰/۷۲۷	Q31	
۰/۰۰۰	۲۱/۸۴۴	۰/۷۳۸	Q32	
۰/۰۰۰	۲۵/۴۴۳	۰/۷۷۲	Q33	
۰/۰۰۰	۳۳/۵۱۲	۰/۸۱۲	Q34	
۰/۰۰۰	۴۱/۵۵۶	۰/۸۶۰	Q35	
۰/۰۰۰	۳۴/۷۳۵	۰/۸۱۶	Q36	
۰/۰۰۰	۲۹/۷۵۱	۰/۷۹۸	Q37	
۰/۰۰۰	۲۲/۳۴۵	۰/۷۳۱	Q38	خلاقیت
۰/۰۰۰	۱۳/۶۷۷	۰/۵۹۳	Q39	
۰/۰۰۰	۲۵/۳۰۱	۰/۷۵۲	Q40	
۰/۰۰۰	۱۸/۳۸۴	۰/۶۹۴	Q41	
۰/۰۰۰	۲۴/۸۷۷	۰/۷۷۴	Q42	
۰/۰۰۰	۲۴/۴۹۰	۰/۷۷۶	Q43	
۰/۰۰۰	۲۱/۸۸۱	۰/۷۱۸	Q44	
۰/۰۰۰	۲۵/۹۰۳	۰/۷۷۴	Q45	
۰/۰۰۰	۳۲/۶۹۵	۰/۸۱۹	Q46	
۰/۰۰۰	۲۵/۲۹۸	۰/۷۹۰	Q47	
۰/۰۰۰	۲۴/۸۸۴	۰/۸۱۷	Q48	
۰/۰۰۰	۱۶/۲۴۳	۰/۶۷۱	Q49	
۰/۰۰۰	۲۷/۷۹۹	۰/۷۹۲	Q50	
۰/۰۰۰	۲۶/۶۳۲	۰/۸۱۴	Q51	
۰/۰۰۰	۴۰/۹۵۵	۰/۸۹۰	Q52	
۰/۰۰۰	۲۸/۵۴۲	۰/۷۵۶	Q53	
۰/۰۰۰	۱۷/۷۱۵	۰/۷۰۷	Q54	
۰/۰۰۰	۲۴/۰۳۰	۰/۷۸۷	Q55	
۰/۰۰۰	۲۲/۴۳۳	۰/۷۶۰	Q56	

همه گویه‌ها دارای آماره t بزرگ‌تر از مقدار $1/96$ و سطح معناداری کمتر از $0/05$ بودند، پس هیچ‌کدام از گویه‌ها از مدل حذف نمی‌شوند؛ بنابراین کار را با همه گویه‌ها (سؤالات) ادامه داده، به بررسی مدل پرداخته می‌شود. از طرفی براساس بارهای عاملی، شاخصی که بیشترین بار عاملی را داشته باشد، در اندازه‌گیری متغیر مربوط سهم بیشتری دارد و شاخصی که ضرایب کوچک‌تری داشته باشد سهم کمتری رو در اندازه‌گیری سازه مربوط ایفا می‌کند. نتایج آزمون پایایی به سه روش: ضرایب آلفای کرونباخ، ρ_A و پایایی مرکب در جدول (۴) نشان داده شده است. در مدل اندازه‌گیری، هماهنگی درونی مدل یا میزان پایایی، با محاسبه پایایی مرکب سنجیده می‌شود که این شاخص برای همه متغیرها از شاخص معیار $0/7$ بزرگ‌تر شده است. همچنین مقداری آلفای کرونباخ و ρ_A بیشتر از $0/7$ نشانگر پایایی پذیرفتنی می‌باشد؛ بنابراین پایایی مدل اندازه‌گیری تأیید شد.

جدول (۴). مقادیر شاخص‌های سنجش پایایی

متغیر	آلفای کرونباخ	ضریب ρ_A	پایایی مرکب
خلاقیت	$0/958$	$0/961$	$0/962$
رفتار نوآورانه	$0/944$	$0/949$	$0/951$
روحیه کارآفرینانه	$0/918$	$0/925$	$0/932$
روحیه کارآفرینانه $\times$ خلاقیت	$1/000$	$1/000$	$1/000$
پیش‌زمینه مالی	$0/929$	$0/935$	$0/940$
پیش‌زمینه مالی $\times$ خلاقیت	$1/000$	$1/000$	$1/000$

روایی هم‌گرا به بررسی میزان همبستگی هر سازه با سؤالات (شاخص‌ها) خود می‌پردازد که هرچه این همبستگی بیشتر باشد، برازش نیز بیشتر است. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) معیار میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) را برای سنجش روایی هم‌گرا معرفی کرده و اظهار داشتند که مقدار عدد بحرانی $0/5$ می‌باشد. در جدول (۵) مقدار این ضریب برای هریک از سازه‌ها ارائه شده است. از آنجا که مقدار AVE برای همه متغیرها بیشتر از $0/5$ می‌باشد؛ بنابراین روایی هم‌گرای مدل اندازه‌گیری در این آزمون تأیید شده است.

جدول (۵). مقادیر میانگین استخراج‌شده (AVE)

متغیر	میانگین واریانس استخراج‌شده
خلاقیت	$0/598$
رفتار نوآورانه	$0/521$
روحیه کارآفرینانه	$0/579$
روحیه کارآفرینانه $\times$ خلاقیت	$1/000$
پیش‌زمینه مالی	$0/590$
پیش‌زمینه مالی $\times$ خلاقیت	$1/000$

در جدول (۶) مقادیر ماتریس فورنل و لارکر مشخص شده است و چون در همه موارد جذر واریانس استخراجی داده‌ها (قطر اصلی ماتریس) از اعداد کمتر از خود بیشتر است؛ روایی واگرایی مدل تأیید می‌شود.

جدول (۶). روایی و اگر براساس معیار فورنل و لارکر

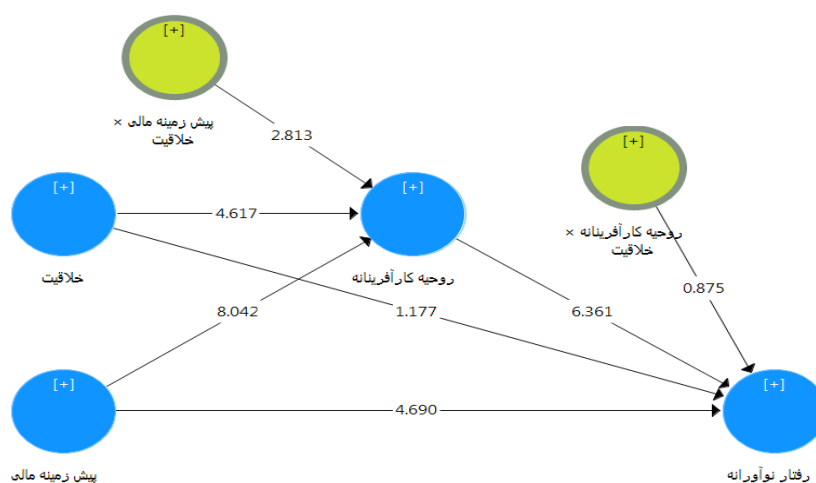
خلاقیت	رفتار نوآورانه	روحیه کارآفرینانه	پیش‌زمینه مالی
خلاقیت	۰/۷۷۳		
رفتار نوآورانه	۰/۲۸۳	۰/۷۲۲	
روحیه کارآفرینانه	۰/۴۹۳	۰/۶۳۲	۰/۷۶۱
پیش‌زمینه مالی	۰/۳۶۶	۰/۵۷۵	۰/۵۸۹

شاخص HTMT با عنوان نسبت خصیصه تکرارشی به خصیصه چندارزشی ترجمه شده است. شاخص HTMT جایگزین روش فورنل - لارکر شده است. حد مجاز معیار HTMT میزان ۰/۸۵ تا ۰/۹ هست. اگر مقادیر این معیار کمتر از ۰/۹ باشد روایی و اگر پذیرفتنی است. در جدول (۷) مقادیر شاخص HTMT مشخص شده است که همه مقادیر کمتر از ۰/۹ است؛ بنابراین روایی و و اگرایی مدل تأیید می‌شود.

جدول (۷). روایی و اگر براساس معیار HTMT

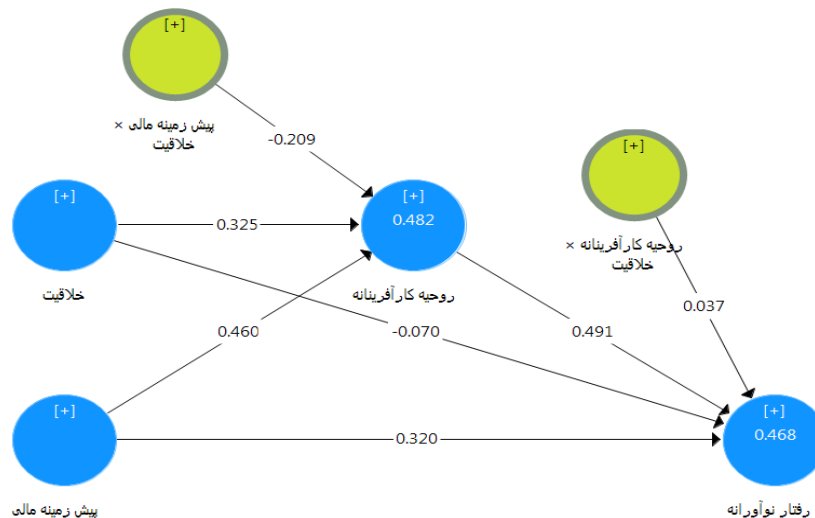
خلاقیت	رفتار نوآورانه	روحیه کارآفرینانه
خلاقیت	۰/۲۹۵	
رفتار نوآورانه	۰/۵۱۶	۰/۶۶۹
روحیه کارآفرینانه	۰/۳۸۱	۰/۵۹۵

با استفاده از مدل درونی می‌توان به بررسی فرضیه‌ها پرداخت. با مقایسه مقدار t محاسبه‌شده برای ضریب هر مسیر می‌توان به تأیید یا رد فرضیه پژوهش پرداخت. بدین‌سان اگر مقدار قدرمطلق آماره t بزرگ‌تر از ۱/۹۶ گردد، ضریب مسیر در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار است. نتایج آزمون تحقیق در حالت معناداری ضرایب در شکل زیر نشان داده شده است.

اعداد موجود بر روی مسیرها نشانگر مقدار t -value برای هر مسیر می‌باشد. برای بررسی معنادار بودن ضرایب مسیر لازم است تا مقدار t هر مسیر بیشتر از ۱/۹۶ شود. در این تحلیل مقدار آماره t برای کلیه مسیرها به‌جز مسیر

بازیابی اطلاعاتی به اخلاق‌مداری درک شده، بیشتر از ۱/۹۶ بوده و در نتیجه در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار می‌باشند.

اعداد نوشته شده بر روی خطوط درواقع ضرایب بتا حاصل از معادله رگرسیون میان متغیرها است که همان ضریب مسیر است. اعداد داخل هر دایره نشان‌دهنده مقدار ضریب تعیین R^2 مدل است که متغیرهای پیش‌بین آن از طریق فلش به آن دایره وارد شده‌اند.

برای ارزیابی قدرت تبیین مدل، ضریب تعیین (R^2) بررسی شد. مقدار R^2 برای رفتار نوآورانه برابر ۰/۴۶۸ و برای روحیه کارآفرینانه برابر ۰/۴۸۲ بود که در دامنه متوسط قرار دارند. این مقادیر نشان می‌دهند که مدل تقریباً ۴۷ تا ۴۸ درصد از واریانس این متغیرها را تبیین می‌کند؛ بنابراین می‌توان گفت متغیرهای پیش‌بینی‌کننده توان نسبتاً مناسبی در توضیح رفتار نوآورانه و روحیه کارآفرینانه دارند و مدل از نظر قدرت تبیین قابل اعتماد است. اندازه اثر (F^2) نیز برای بررسی شدت تأثیر هر متغیر محاسبه شد. پیش‌زمینه مالی اثر متوسط تا قوی بر روحیه کارآفرینانه (۰/۳۵۲) و اثر متوسط بر رفتار نوآورانه (۰/۱۲۴) دارد که نشان‌دهنده اهمیت پیش‌زمینه مالی در تقویت روحیه کارآفرینانه و تأثیر جزئی‌تر آن بر رفتار نوآورانه است. روحیه کارآفرینانه اثر نسبتاً قوی بر رفتار نوآورانه (۰/۲۴۵) دارد و خلایق، بیشترین اثر را بر روحیه کارآفرینانه (۰/۱۷۶) نشان می‌دهد؛ اثر مستقیم خلایق بر رفتار نوآورانه بسیار ضعیف (۰/۰۰۷) است؛ بنابراین خلایق عمدتاً از طریق تقویت روحیه کارآفرینانه به افزایش نوآوری کمک می‌کند و اثر مستقیم آن محدود است. برازش کلی مدل با استفاده از شاخص‌های مختلف ارزیابی شد. شاخص SRMR برابر ۰/۰۷۹ و RMS Theta برابر ۰/۱۱۷ بودند که هر دو در محدوده پذیرفتنی قرار دارند ($SRMR < ۰/۰۸$ و $RMS\ Theta < ۰/۱۲$). شاخص NFI برابر ۰/۶۰۷ بود که کمتر از معیار متداول ۰/۹۰ قرار دارد، به این معنا که مدل از نظر این شاخص کمتر برازش دارد؛ با این حال، این شاخص حساس به اندازه نمونه است و کاهش آن لزوماً به معنای ضعف کلی مدل نیست. شاخص GOF برابر ۰/۵۲۱ بود و با توجه به اینکه مقادیر بیشتر از ۰/۳۶ نشان‌دهنده برازش خوب هستند، تأیید می‌کند که مدل به‌طور کلی مناسب است و نتایج آن قابل استناد هستند.

به‌طور کلی، ارزیابی شاخص‌ها نشان می‌دهد که مدل توان تبیین پذیرفتنی، اثرگذاری متغیرهای کلیدی و برازش

کلی مناسبی دارد، اگرچه برخی شاخص‌ها مانند NFI کمتر از معیار ایده‌آل هستند. این موارد نشان‌دهنده نقاط قابل توجه برای تحلیل و تفسیر دقیق نتایج هستند، اما کل نتایج مدل را تحت‌الشعاع قرار نمی‌دهند و می‌توان براساس آن‌ها نتیجه‌گیری علمی و مستدل انجام داد.

درنهایت، باتوجه به آزمون‌های انجام‌شده و نتایج ارائه‌شده، خلاصه بررسی فرضیه‌های تحقیق به شرح جدول (۸) به‌دست آمده است.

جدول (۸). خلاصه بررسی فرضیه‌ها

فرضیه‌ها	ضریب مسیر	آماره t	p سطح معناداری	نتیجه
پیش‌زمینه مالی ← رفتار نوآورانه	۰/۳۲۰	۴/۶۹۰	۰/۰۰۰	پذیرش
پیش‌زمینه مالی ← روحیه کارآفرینانه	۰/۴۶۰	۸/۰۴۲	۰/۰۰۰	پذیرش
روحیه کارآفرینانه ← رفتار نوآورانه	۰/۴۹۱	۶/۳۶۱	۰/۰۰۰	پذیرش
پیش‌زمینه مالی ← روحیه کارآفرینانه	۰/۲۲۶	۵/۱۱۹	۰/۰۰۰	پذیرش
پیش‌زمینه مالی × خلاقیت ← روحیه کارآفرینانه	-۰/۲۰۹	۲/۸۱۳	۰/۰۰۵	رد
روحیه کارآفرینانه × خلاقیت ← رفتار نوآورانه	۰/۰۳۷	۰/۸۷۵	۰/۳۸۲	رد

پس از بررسی و تأیید مدل، فرضیه‌های مدل پژوهش ارزیابی شده‌اند و اگر مقدار قدرمطلق آماره t کوچک‌تر از مقدار ۱/۹۶ باشد فرض صفر نتیجه گرفته می‌شود و در صورتی که مقدار قدرمطلق آماره t بزرگ‌تر از مقدار ۱/۹۶ باشد فرض صفر رد می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

در دهه‌های اخیر، آموزش عالی و حرفه حسابداری با تحولات اقتصادی، اجتماعی و فناورانه جدیدی روبه‌رو شده است که نیاز به تربیت نیروهای خلاق، نوآور و کارآفرین و حرفه‌ای را افزایش داده است. دانشجویان حسابداری نیز برای ایفای نقش مؤثر در فرایندهای مالی و تصمیم‌سازی‌های اقتصادی، باید فراتر از دانش تخصصی، به مهارت‌هایی مانند ایده‌پردازی، نوآوری و نگاه کارآفرینانه مجهز باشند. پیش‌زمینه‌های مالی افراد (مانند تجربه مدیریت منابع شخصی یا فعالیت‌های اقتصادی واقعی) می‌تواند نگرش آنان به ریسک‌پذیری و بهره‌برداری از فرصت‌ها را شکل دهد. با این حال، اثر این پیش‌زمینه‌ها بر نوآوری خطی نیست و تحت‌تأثیر عواملی چون روحیه کارآفرینانه و خلاقیت قرار می‌گیرد (مانزی-پوئرتاس و همکاران، ۲۰۲۴). بررسی این روابط در میان دانشجویان حسابداری، علاوه بر شناخت مسیرهای پرورش شایستگی‌های حرفه‌ای، می‌تواند زمینه‌ای برای بازنگری در برنامه‌های آموزشی و توسعه مهارت‌های ترکیبی برای نهادهای حرفه‌ای فراهم آورد.

نتایج فرضیه اول نشان داد پیش‌زمینه‌های مالی تأثیر مثبت و معناداری بر رفتارهای نوآورانه دانشجویان حسابداری دارند. دانشجویانی که در زندگی شخصی یا حرفه‌ای خود با مفاهیم و تجربه‌های مالی آشنایی بیشتری دارند، معمولاً توانایی بیشتری در تحلیل شرایط، ارزیابی گزینه‌ها و تصمیم‌گیری دارند؛ مهارت‌هایی که به‌طور مستقیم با تفکر نوآورانه مرتبط‌اند. تجربه‌های مالی مانند مدیریت درآمد، کنترل هزینه، یا تعاملات مالی با دیگران باعث شکل‌گیری ذهنی مسئله‌محور و خلاق می‌شود. این افراد در برخورد با مسائل، نگرشی انتقادی و ایده‌پردازانه دارند و بیشتر به دنبال یافتن راهکارهای جدید هستند. بنابراین، چنین رویکردی، علاوه بر تعمیق درک مالی، بستر بروز

خلاقیت را نیز فراهم می‌سازد. نتایج به‌دست‌آمده با پژوهش **لیو و سرانو (۲۰۲۴)** هم‌خوانی دارد. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، به دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود امکان تأسیس مرکز نوآوری مالی با هدف حمایت از پروژه‌های دانشجویی و ایجاد بستری برای پرورش ایده‌های نوآورانه در حوزه حسابداری بررسی شود. همچنین، به معاونت پژوهشی دانشگاه‌ها توصیه می‌شود با برگزاری رقابت‌های سالانه نوآوری مالی با مشارکت دانشجویان و صنعت، زمینه ارتقای انگیزه و کاربرد عملی دانش حسابداری در حل مسائل نو فراهم گردد. در کنار این اقدامات، برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های ایده‌پردازی نیز پیشنهاد می‌شود تا از طریق تلفیق مهارت‌های حسابداری با تفکر نوآورانه، رفتارهای خلاقانه دانشجویان تقویت شود.

نتایج فرضیه دوم نشان داد پیش‌زمینه‌های مالی تأثیر مثبت و معناداری بر روحیه کارآفرینانه دانشجویان حسابداری دارد. تجربه‌های ساده مالی، مانند مدیریت پرداخت‌ها، تعامل با مشتریان یا تصمیم‌گیری در شرایط محدودیت نقدینگی، نقش مؤثری در تقویت اعتمادبه‌نفس، انعطاف‌پذیری و نگاه فرصت‌محور دانشجویان دارد. این تجارب موجب شکل‌گیری نگرشی کارآفرینانه می‌شوند که بر توان یافتن راه‌حل در شرایط دشوار و استفاده بهینه از منابع موجود استوار است. چنین ذهنیتی افراد را برای مواجهه با موقعیت‌های پیچیده و نامطمئن آماده می‌سازد و احتمال رفتارهای خلاقانه و فعال را در محیط‌های شغلی افزایش می‌دهد. بنابراین، طراحی برنامه‌های درسی و فعالیت‌هایی که تجربه‌های مالی واقعی را در بر گیرد، می‌تواند بستری مؤثر برای پرورش تفکر کارآفرینانه در دانشجویان فراهم کند. نتایج این فرضیه با پژوهش‌های **پاشایی و همکاران (۱۴۰۲)** و **چن و همکاران (۲۰۲۵)** هم‌راستا است. با توجه به تأثیر مثبت پیش‌زمینه‌های مالی بر روحیه کارآفرینانه دانشجویان حسابداری، به دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود واحد درسی «کارآفرینی مالی» در برنامه آموزشی این رشته گنجانده شود تا دانشجویان ضمن ارتقای دانش مالی، مهارت‌های لازم برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای نوین را کسب نمایند. همچنین، ایجاد شتاب‌دهنده‌های دانشجویی با محوریت پروژه‌های مالی می‌تواند بستری مناسب برای تبدیل ایده‌های کارآفرینانه به طرح‌های اجرایی را فراهم آورد. از سوی دیگر، ایجاد فرصت‌های کارآموزی در شرکت‌های نوپا و استارت‌آپ‌های مالی، موجب تقویت تجربه عملی و ارتقای انگیزه کارآفرینی در میان دانشجویان خواهد شد. علاوه بر آن، حضور در فعالیت‌های مالی مقدماتی مانند فروش، مدیریت دخل و خرج شخصی، ارائه خدمات مالی کوچک به دیگران یا حتی تجربه‌های ساده‌تری مثل تنظیم فاکتور و مدیریت هزینه‌ها در طول دوران تحصیل، می‌تواند در دانشجویان نوعی اعتمادبه‌نفس، خوداتکایی و انگیزه برای یافتن راه‌حل‌های خلاقانه در برابر چالش‌های محیطی ایجاد کند و بستر مناسبی برای پرورش رفتارهای کارآفرینانه فراهم آورد که در نظر گرفتن این موارد به استادان و دانشجویان حسابداری توصیه می‌گردد.

نتایج فرضیه سوم نشان داد روحیه کارآفرینانه تأثیر مثبت و معناداری بر رفتارهای نوآورانه دانشجویان حسابداری دارد. دانشجویانی که از این ویژگی برخوردارند، معمولاً هنگام مواجهه با مسائل، به جای توقف، از منابع موجود به‌شیوه‌ای خلاقانه استفاده می‌کنند. توانایی حل مسئله، تمایل به پرسشگری و جست‌وجوی راه‌حل‌های جایگزین از جمله ویژگی‌هایی هستند که رفتار نوآورانه را تقویت می‌کنند. همچنین، آمادگی برای تجربه روش‌های جدید و بهره‌گیری از دیدگاه‌های مختلف، بستر مناسبی برای شکل‌گیری ایده‌های نو فراهم می‌آورد. این ویژگی‌ها موجب می‌شوند فرد نه تنها با محدودیت‌ها مقابله کند، بلکه آن‌ها را به فرصتی برای نوآوری تبدیل نماید. در نتیجه، می‌توان گفت روحیه کارآفرینانه به‌عنوان یک عامل کلیدی، زمینه‌ساز بروز رفتارهای نوآورانه است. نتایج این فرضیه با پژوهش‌های **لیو و سرانو (۲۰۲۴)**، **نورناچاوز (۲۰۲۰)**، **سروری و همکاران (۱۴۰۲)** و **بهمنی و همکاران (۱۴۰۲)** همسو

است. با توجه به تأثیر مثبت روحیه کارآفرینانه بر رفتارهای نوآوران دانشجویان حسابداری، به دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود برنامه‌های «منتورینگ کارآفرینانه» با حضور کارآفرینان موفق در حوزه مالی اجرا گردد تا دانشجویان از تجربیات عملی آنان بهره‌مند شوند. همچنین، طراحی بسترهای دیجیتال برای ثبت و توسعه ایده‌های نوآوران دانشجویی می‌تواند زمینه‌ساز تعامل خلاقانه و رشد مهارت‌های نوآوری باشد. به استادان رشته حسابداری نیز توصیه می‌گردد از روش‌های آموزش مبتنی بر چالش^۱ و افته‌کاوی برای تدریس استفاده نموده تا موجب تقویت هم‌زمان روحیه کارآفرینی و رفتارهای نوآوران در بین دانشجویان گردد.

نتایج فرضیه چهارم نشان داد پیش‌زمینه‌های مالی از طریق روحیه کارآفرینانه تأثیر مثبت و معناداری بر رفتارهای نوآوران دانشجویان حسابداری دارند. تجربه‌های مالی واقعی مانند مدیریت درآمد، بدهی، یا تعامل با مشتریان، موجب شکل‌گیری نگرشی فعال و مسئله‌محور در دانشجو می‌شود. این نگرش، پایه‌ساز روحیه کارآفرینانه‌ای است که بدون وابستگی به شرایط ایده‌آل، بر جست‌وجوی راه‌حل‌های خلاقانه تمرکز دارد. چنین روحیه‌ای به‌طور غیرمستقیم بروز رفتارهای نوآوران را تسهیل می‌کند. دانشجویی که به توانایی خود در ترکیب منابع و یافتن مسیرهای جایگزین باور دارد، در مواجهه با مسائل نیز نوآورانه‌تر عمل می‌کند. تمایل به آزمون، تفکر بین‌رشته‌ای و مشاهده دقیق محیط از دیگر ویژگی‌های چنین افرادی است. در مجموع، پیش‌زمینه‌های مالی زمانی به نوآوری منجر می‌شوند که با خودباوری، انعطاف و روحیه کارآفرینانه همراه باشند. یافته‌های این فرضیه با پژوهش‌های **لیو و سرانو (۲۰۲۴)** و **بهمنی و همکاران (۱۴۰۲)** همسو است. با توجه به نقش میانجی روحیه کارآفرینانه در تأثیر پیش‌زمینه‌های مالی بر رفتارهای نوآوران دانشجویان حسابداری، به تدوین‌کنندگان سرفصل‌های درسی و مدیران گروه‌ها در طراحی و چینش چارت‌های درسی پیشنهاد می‌شود، سرفصل‌های درسی به‌گونه‌ای طراحی و زمان‌بندی شوند که ابتدا دانش مالی را تقویت کرده و سپس از طریق فعالیت‌های کارآفرینانه، زمینه بروز رفتارهای نوآوران را فراهم آورند. به استادان دانشگاه توصیه می‌گردد که استفاده از مدل‌های یادگیری مرحله‌ای، مانند آموزش مالی و سپس تمرین کارآفرینی یا حل پروژه‌ها و درنهایت ارائه پروژه جدید تخصصی این مسیر را به‌صورت ساختاریافته تقویت می‌کند و مورد توجه قرار گرفته و همچنین، طراحی مسیرهای رشد فردی با تمرکز بر توسعه هم‌زمان مهارت‌های مالی و کارآفرینی، می‌تواند به ارتقا نوآوری در دانشجویان منجر شود.

یافته‌های مربوط به فرضیه پنجم نشان داد که خلاقیت اثر منفی بر رابطه بین پیش‌زمینه‌های مالی و روحیه کارآفرینانه دارد. برخلاف انتظار اولیه، سطح بالاتر خلاقیت موجب تضعیف این رابطه شد؛ به‌گونه‌ای که دانشجویان خلاق‌تر کمتر از تجربه‌های مالی خود در تقویت روحیه کارآفرینانه بهره گرفتند. این موضوع می‌تواند ناشی از چند عامل باشد. نخست آن که در رشته‌هایی مانند حسابداری، خلاقیت به جای آن که به‌طور مستقیم به اقدام عملی منجر شود، ممکن است بیشتر به سمت تحلیل ذهنی، بازاندیشی و فاصله‌گیری از هنجارهای رایج حرفه‌ای سوق یابد. چنین وضعیتی با ماهیت عمل‌گرایانه و تصمیم‌محور کارآفرینی در تضاد است و موجب می‌شود پیش‌زمینه‌های مالی که ماهیتی کاربردی دارند، نتوانند به‌تنهایی محرک تقویت روحیه کارآفرینانه باشند. علاوه بر آن، در بسیاری از محیط‌های آموزشی و حرفه‌ای حسابداری، خلاقیت نه تنها تشویق نمی‌شود بلکه گاه با مقاومت مواجه است؛ زیرا ساختارهای مالی و مقرراتی موجود، بیشتر بر دقت، انطباق و حفظ چارچوب‌های استاندارد و نه نوآوری و ریسک‌پذیری تأکید دارند. در چنین فضایی، دانشجویانی که پیش‌زمینه مالی قوی دارند، ممکن است خلاقیت را به‌عنوان عامل اختلال در نظم و دقت مالی و نه ابزاری برای توسعه کارآفرینی تلقی کنند. همچنین، نبود آموزش‌های

تلفیقی که خلاقیت را در کنار مهارت‌های مالی و کارآفرینی پرورش دهند، موجب شده است که خلاقیت به‌جای تقویت روحیه کارآفرینی، آن را تضعیف کند. نتایج این فرضیه با پژوهش **اتروپ و همکاران (۲۰۲۳)** هم‌راستا نیست که با در نظر گرفتن جامعه آماری و تفاوت‌های فرهنگی و ساختاری آموزش قابل توجه می‌باشد. با توجه به یافته‌های فرضیه پنجم که نشان داد خلاقیت اثر منفی بر رابطه بین پیش‌زمینه‌های مالی و روحیه کارآفرینانه دانشجویان حسابداری دارد، بازنگری در نحوه آموزش و پرورش خلاقیت در بستر مالی ضروری است. در شرایط فعلی حرفه حسابداری در ایران، خلاقیت اغلب به‌عنوان عامل بی‌ثباتی یا خروج از چارچوب‌های استاندارد تلقی می‌شود که این نگرش می‌تواند مانع از هم‌افزایی آن با روحیه کارآفرینی گردد. بنابراین، به استادان دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی به‌گونه‌ای تدریس گردد که خلاقیت را در قالب حل مسئله‌های مالی واقعی و در چارچوب‌های حرفه‌ای هدایت کنند. همچنین، استفاده از روش‌های آموزش مبتنی بر سناریوهای چندوجهی که در آن دانشجویان با موقعیت‌های پیچیده مالی مواجه می‌شوند، می‌تواند موجب درک کاربردی‌تر خلاقیت در فضای کارآفرینی شود. از سوی دیگر، پیشنهاد می‌گردد در محیط‌های دانشگاهی و حرفه‌ای، فرهنگ‌سازی صورت گیرد تا خلاقیت نه به‌عنوان تهدید، بلکه به‌عنوان ابزار ارتقا ارزش‌آفرینی مالی شناخته شود. این رویکرد می‌تواند به اصلاح نگرش‌ها و ایجاد پیوند مؤثر میان دانش مالی، خلاقیت و کارآفرینی منجر گردد.

یافته‌های مربوط به فرضیه ششم نشان داد که خلاقیت اثر معناداری بر رابطه میان روحیه کارآفرینانه و رفتار نوآورانه دانشجویان حسابداری ندارد. این عدم معناداری می‌تواند نشان‌دهنده این باشد که در حوزه حسابداری، مهارت‌های فنی، پایبندی به استانداردهای حرفه‌ای و توانایی تحلیل مالی نقش پررنگ‌تری نسبت به خلاقیت در شکل‌گیری روحیه کارآفرینانه و رفتار نوآورانه ایفا می‌کنند. همچنین احتمال دارد که متغیرهای فردی دیگر همچون ریسک‌پذیری، خودکارآمدی یا انگیزش درونی، واسطه‌های قوی‌تری در این رابطه باشند و اثر خلاقیت را کم‌رنگ سازند. در کل هرچند نتایج در تضاد با مبانی نظری رایج است، اما با توجه به شرایط حرفه‌ای و آموزشی حسابداری در ایران قابل تبیین است. در بسیاری از مراکز آموزشی، خلاقیت به‌صورت مستقل و بدون پیوند با مهارت‌های مالی و کارآفرینی آموزش داده می‌شود که موجب می‌شود تأثیر آن بر روحیه کارآفرینی و رفتارهای نوآورانه کم‌رنگ گردد. از سوی دیگر، فضای حرفه‌ای حسابداری در ایران بیشتر بر انطباق با استانداردها و کاهش ریسک تأکید دارد و این رویکرد محافظه‌کارانه می‌تواند مانع از بروز خلاقیت در قالب رفتارهای نوآورانه شود. همچنین، نبود فرصت‌های واقعی برای تجربه‌سازی خلاقانه در محیط‌های آموزشی و حرفه‌ای، موجب شده است که خلاقیت به‌صورت نظری باقی بماند و در عمل تأثیرگذار نباشد. این موارد می‌تواند تبیینی برای عدم همسویی نتایج این پژوهش با یافته‌های **ستیانینگروم و معافی (۲۰۲۲)** و **اوتادی و همکاران (۱۴۰۱)** باشد. بنابراین، به دانشگاه‌ها و تدوین‌کنندگان سرفصل‌های آموزشی پیشنهاد می‌شود سرفصل‌های آموزشی به‌گونه‌ای طراحی شوند که خلاقیت در تعامل با مهارت‌های مالی و کارآفرینی و نه به‌صورت جداگانه پرورش یابد. به استادان رشته حسابداری پیشنهاد می‌گردد که برای تدریس دروس حسابداری از روش‌های یادگیری مبتنی بر تدوین پروژه‌های بین‌رشته‌ای استفاده شود که در آن دانشجویان حسابداری با مسائل واقعی کسب‌وکار مواجه شوند، این روش می‌تواند زمینه‌ساز کاربرد عملی خلاقیت باشد. همچنین، ایجاد فضای باز برای آزمون و خطا در محیط‌های آموزشی، و حمایت از ایده‌های خلاقانه در قالب طرح‌های کارآفرینانه، می‌تواند به ارتقای نقش خلاقیت در توسعه رفتارهای نوآورانه و روحیه کارآفرینی در بین دانشجویان حسابداری منجر شود.

در کل، تحلیل‌های حاضر نشان می‌دهد که پیش‌زمینه‌های مالی دانشجویان حسابداری به‌عنوان عامل بنیادی، رفتار نوآورانه آنان را به‌طور مستقیم و همچنین از طریق افزایش روحیه کارآفرینانه به صورت غیرمستقیم تقویت

می‌کند. این یافته‌ها حاکی از آن است که منابع و مهارت‌های مالی نه تنها توانمندی‌های نوآوران را افزایش می‌دهند، بلکه انگیزه کارآفرینانه را نیز تقویت می‌کنند و به این ترتیب فرایند نوآوری را تسهیل می‌سازند. بررسی نقش تعدیلگر خلاقیت نشان داد که این متغیر، اثر تعدیلگری منفی بر رابطه پیش‌زمینه مالی و روحیه کارآفرینانه دارد، اما در مسیر بین روحیه کارآفرینانه و رفتار نوآوران تأثیر معناداری ندارد. این الگو بیانگر آن است که خلاقیت، گرچه می‌تواند در برخی شرایط تقویت‌کننده باشد، در تعامل با منابع مالی ممکن است اثر پیچیده و حتی محدودکننده داشته باشد.

همچنین، یکی از محدودیت‌های این پژوهش، استفاده از نمونه‌گیری در دسترس و محدود بودن جامعه آماری به دانشجویان حسابداری استان یزد بود؛ به گونه‌ای که نتایج ممکن است تحت تأثیر ویژگی‌های فرهنگی، آموزشی و محیطی خاص این منطقه قرار گرفته و تعمیم آن به سایر استان‌ها یا رشته‌های تحصیلی با محدودیت روبه‌رو باشد. در همین راستا، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی با تمرکز بر شناسایی عوامل مؤثر بر تقویت خلاقیت و ارتقای روحیه کارآفرینانه در میان دانشجویان رشته‌های مختلف و در محیط‌های آموزشی گوناگون انجام شوند تا امکان مقایسه و ارائه راهکارهای کاربردی برای توسعه رفتار نوآوران فراهم گردد.

References

- Anderson, N., Potočník, K., & Zhou, J. (2014). Innovation and creativity in organizations: A state-of-the-science review, prospective commentary, and guiding framework. *Journal of management*, 40(5), 1297-1333.
- Atrup, A., Diawati, P., Syamsuri, S., Pramono, S. A., & Ausat, A. M. A. (2023). The Effect of Entrepreneurship Education and Creativity on Students's Entrepreneurial Intention: The Perspective of Effectuation and Cognitive Flexibility Theory. *Jurnal Kependidikan: Jurnal Hasil Penelitian dan Kajian Kepustakaan di Bidang Pendidikan, Pengajaran, dan Pembelajaran*, 9(2), 555-569.
- Ausat, A. M. A. (2023). The Application of Technology in the Age of Covid-19 and Its Effects on Performance. *Apollo: Journal of Tourism and Business*, 1(1), 14-22.
- Bahmani, A., Zamanian, A., & Barkhordar, N. (2023). The Effect of Entrepreneurial Orientation Regarding the Mediating Role of. *Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture*, 10(1), 1-12. (In Persian)
- Brinckmann, J., Villanueva, J., Grichnik, D., & Singh, L. (2019). Sources of strategic flexibility in new ventures: An analysis of the role of resource leveraging practices. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 13(2), 154-178.
- Carter, N., Brush, C., Greene, P., Gatewood, E., & Hart, M. (2003). Women entrepreneurs who break through to equity financing: the influence of human, social and financial capital. *Venture Capital: an international journal of entrepreneurial finance*, 5(1), 1-28.
- Chen, S., Tan, X., Shen, W., Liu, R., & Chen, Y. (2025). College student entrepreneurs: individual differences, innovation-oriented behaviors and financial performance. *Management Decision*.
- Clough, D. R., Fang, T. P., Vissa, B., & Wu, A. (2019). Turning lead into gold: How do entrepreneurs mobilize resources to exploit opportunities?. *Academy of Management Annals*, 13(1), 240-271.
- Cowling, M., Ambilichu, C. A., Yekini, L. S., & Omoteso, K. (2025). Risk driven innovation in the not so boring accountancy profession. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 58, 100675.
- Cui, J., Sun, J., & Bell, R. (2021). The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial mindset of college students in China: The mediating role of inspiration and the role of educational attributes. *The International Journal of Management Education*, 19(1), 100296.
- Denis, D. J. (2004). Entrepreneurial finance: an overview of the issues and evidence. *Journal of corporate finance*, 10(2), 301-326.
- Dias, Á., Pereira, L., & Lopes da Costa, R. (2023). Organizational capabilities as antecedents of

- entrepreneurship: a basis for business practice and policy making. *Journal of African Business*, 24(1), 1-18.
- Dyer, J. H., Gregersen, H. B., & Christensen, C. (2008). Entrepreneur behaviors, opportunity recognition, and the origins of innovative ventures. *Strategic entrepreneurship journal*, 2(4), 317-338.
- Fisher, G., Kotha, S., & Lahiri, A. (2016). Changing with the times: An integrated view of identity, legitimacy, and new venture life cycles. *Academy of Management Review*, 41(3), 383-409.
- Fong, J. M. N., Tan, Y. T. W., Sayampanathan, A. A., Mohan, N., Koh, Y. Q., Jang, J. H. J., ... & Tambyah, P. A. (2018). Impact of financial background and student debt on postgraduate residency choices of medical students in Singapore. *Singapore medical journal*, 59(12), 647.
- Habil, Á. C. K., & Varga, J. (2008). Financial awareness of students entering higher education based on the results of a questionnaire research. *Social Sciences*, 5(1), 681-697.
- Hoegl, M., Gibbert, M., & Mazursky, D. (2008). Financial constraints in innovation projects: When is less more?. *Research Policy*, 37(8), 1382-1391.
- Hoegl, M., Parboteeah, K. P., & Munson, C. L. (2003). Team-level antecedents of individuals' knowledge networks. *Decision Sciences*, 34(4), 741-770.
- Karwowski, M., & Beghetto, R. A. (2019). Creative behavior as agentic action. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 13(4), 402.
- Kwon, K., & Kim, T. (2020). An integrative literature review of employee engagement and innovative behavior: Revisiting the JD-R model. *Human resource management review*, 30(2), 100704.
- Liu, Y., & Serrano, E. D. (2024). Innovative Behavior and Entrepreneurial Competence of Chinese College Students. *Journal of Education and Educational Research*, 7(3), 126-140. <https://doi.org/10.54097/a39qzm36>
- Low, S. A., & Isserman, A. M. (2015). Where are the innovative entrepreneurs? Identifying innovative industries and measuring innovative entrepreneurship. *International Regional Science Review*, 38(2), 171-201.
- Lusardi, A. (2019). Financial literacy and the need for financial education: evidence and implications. *Swiss journal of economics and statistics*, 155(1), 1-8.
- Manzi-Puertas, M. A., Agirre-Aramburu, I., & López-Pérez, S. (2024). Navigating the student entrepreneurial journey: Dynamics and interplay of resourceful and innovative behavior. *Journal of Business Research*, 174, 114524.
- Melati, I. S., Arief, S., & Baswara, S. Y. (2018). Does financial background affect entrepreneur students' creativity: An investigation of how rich and poor students start their businesses. *Journal of Entrepreneurship Education*, 21(1), 1-11.
- Mimura, Y., Koonce, J., Plunkett, S. W., & Pleskus, L. (2015). Financial Information Source, Knowledge, and Practices of College Students from Diverse Backgrounds. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 26(1), 63-78.
- Moeini Roudbali, S. (2014). Investigating the effect of knowledge sharing and creative self-efficacy on the relationship between self-leadership and employees' innovative work behavior (Master's thesis). Payam Noor University, Yazd Province, Yazd Center. (In Persian)
- Mousavi Fard, S. R. and Naderi, N. (2025). The effect of entrepreneurship education on entrepreneurial intention with the role of mediator of entrepreneurial passion and moderator of entrepreneurial vigilance. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 12(1), 111-130. (In Persian)
- Norena-Chavez, D. (2020). The mediation effect of innovative behavior on the relationship between entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intention. *International Journal of Economics and Business Administration*, 8(4), 238-252.
- Otadi, M., Safari, S. and Abbasi, R. (2022). Impact of Creativity, Autonomy, and Workload on Entrepreneurial Intention of Students: The Mediating Role of Attitude toward Entrepreneurship. *Journal of Entrepreneurship Research*, 1(1), 1-16. (In Persian)
- Pashaei, A., Hasani, M., Mohajeran, B., & Shahbazi, K. (2023). Investigating the causal relationship between economics education and financial literacy, decision-making skills and entrepreneurial

- intention of students. *Iranian Journal of Engineering Education*, 25(97), 1-23. (In Persian)
- Perry, J. T., Chandler, G. N., & Markova, G. (2012). Entrepreneurial effectuation: a review and suggestions for future research. *Entrepreneurship theory and practice*, 36(4), 837-861.
- Poblete, C. (2022). The joint effects of hubris, growth aspirations, and entrepreneurial phases for innovative behavior. *Frontiers in Psychology*, 13, 831058.
- Politis, D. (2005). The process of entrepreneurial learning: A conceptual framework. *Entrepreneurship theory and practice*, 29(4), 399-424.
- Ritter, S. M., Gu, X., Crijns, M., & Biekens, P. (2020). Fostering students' creative thinking skills by means of a one-year creativity training program. *PloS one*, 15(3), e0229773.
- Runco, M. A., & Jaeger, G. J. (2012). The standard definition of creativity. *Creativity research journal*, 24(1), 92-96.
- Runco, M. A., & Jaeger, G. J. (2012). The standard definition of creativity. *Creativity research journal*, 24(1), 92-96.
- Sahoo, S., & Panda, R. K. (2019). Exploring entrepreneurial orientation and intentions among technical university students: Role of contextual antecedents. *Education+ Training*, 61(6), 718-736.
- Sakari Soininen, J., Puumalainen, K., Sjögrén, H., Syrjä, P., & Durst, S. (2013). Entrepreneurial orientation in small firms—values-attitudes-behavior approach. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 19(6), 611-632.
- Saptono, A., Purwana, D., Wibowo, A., Wibowo, S. F., Mukhtar, S., Yanto, H., ... & Kusumajanto, D. D. (2019). Assessing the students' entrepreneurial intention: Entrepreneurial education and creativity. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 7(1), 505-514.
- Sarvari, R., Sadeghi, H. and Yadollahi Farsi, J. (2024). The Influence of Entrepreneurial Leadership on Employees' Innovative Behavior: The Role of Innovation Climate and Ethical Climate. *Journal of Entrepreneurship Research*, 2(4), 1-14. (In Persian)
- Senyard, J., Baker, T., Steffens, P., & Davidsson, P. (2014). Bricolage as a path to innovativeness for resource-constrained new firms. *Journal of Product Innovation Management*, 31(2), 211-230.
- Setyaningrum, R. P., & Muafi, M. (2022). The effect of creativity and innovative behavior on competitive advantage in womenpreneur. *SA Journal of Human Resource Management*, 20, 2069.
- Shaowei, Q., Tianhua, L., & Miao, Z. (2022). Predictive factors of the entrepreneurial performance of undergraduates. *Frontiers in Psychology*, 13, 814759.
- Singh, M., Dhir, S., & Mishra, H. (2024). Synthesizing research in entrepreneurial bootstrapping and bricolage: a bibliometric mapping and TCCM analysis. *Management Review Quarterly*, 74(1), 487-520.
- Smith, D. (2009). Financial bootstrapping and social capital: How technology-based start-ups fund innovation. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 10(2), 199-209.
- Utama, A. N. B., & Syarif, A. (2023). Student perspectives on financial literacy to support entrepreneurial character. *Journal of Business Studies and Mangement Review*, 6(2), 231-236.
- Winborg, J. (2009). Use of financial bootstrapping in new businesses: a question of last resort?. *Venture capital*, 11(1), 71-83.
- Wiyono, B. B., & Wu, H. H. (2022). Investigating the structural effect of achievement motivation and achievement on leadership and entrepreneurial spirit of students in higher education. *Administrative Sciences*, 12(3), 99.
- Wu, S. (2023). On the Cultivation of College Students' Innovative and Entrepreneurial Spirit and Entrepreneurial Guidance. *The Educational Review, USA*, 7(8).
- Xiao, J. J., & O'Neill, B. (2016). Consumer financial education and financial capability. *International Journal of Consumer Studies*, 40(6), 712-721.
- Zahra, S. A. (2021). International entrepreneurship in the post Covid world. *Journal of World Business*, 56(1), 101143.
- Zampanakis, L. A. (2008). The role of creativity and proactivity on perceived entrepreneurial desirability. *Thinking skills and creativity*, 3(2), 154-162.